

הישיבה החמישים-יחמש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, ט"ו בשבט התשמ"ה (6 בפברואר 1985)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ה — 1985* (קריאה ראשונה — המשך)

חוסר הפרוגרסיביות הוא כמובן במס הנסיעות, ויסלח לי חברי סגן שר האוצר שאני מצרף את הדיון, כי בסופו של דבר מי שניגש לקנות את הכרטיס חשבונו משוקלל, אף שהעניין הזה נובע זה, נאמר, מאפשרויות של הוראה אדמיניסטרטיבית וזה מצורכי חקיקה.

אנחנו, בדיון הקודם שקיימנו עוד בתקופת כהונתה של הממשלה הקודמת, הצענו מעל במת הכנסת דרך פרוגרסיבית כלשהי. אכן, הצענו שמש הנסיעות יהיה אחוז ממחיר הכרטיס, מה שבעצם אנחנו עושים לגבי ההיטל: אני רוצה לפנות לסגן שר האוצר, לשקול את העניין הזה לקראת העתיד.

לא הייתי רוצה לעכב את החקיקה עכשיו, גם אפשר להעלות על הדעת שהעניין דחוף, שאכן המדינה זקוקה לכסף הזה. היא זקוקה בוודאי גם להשפעה פסיכולוגית של חקיקה מעין זאת, שתביא לצמצום מסוים ביציאת ישראלים לחוץ-לארץ. אינני רואה בזה אסון. במצב כלכלי כשלנו, אינני רואה בזה אסון. אפשר להציג את זה באופן היסטורי, אך אני חושב שזה יהיה מופרך, אולי אפילו מופרך. אבל, בטווח כלשהו של חודשים אחרים, הייתי ממליץ, אם אכן נודקק לצעדים כאלה גם בעתיד, עוד שנה-שנתיים-שלוש שנים — מה שנראה לי כאפשרות סבירה מאוד — לגבש גישה פרוגרסיבית יותר, משוקללת, שבה גם מס הנסיעות יהיה לו ממד פרוגרסיבי כלשהו. המס יהיה אחוז ממחיר הכרטיס, או ממחיר התבילה. ואפילו לא הייתי אומר אחוז קבוע, אם משהו יכול להקל על עצמו אדמיניסטרטיבית. 10% קבוע — זה לא די פרוגרסיבי. אני הייתי כונה את הפרוגרסיביות על מדר מגוון יותר. אינני רוצה לפרט, פה יושבים אנשים, שיש להם הבנה רבה מאוד בעקרון הפרוגרסיביות של המסים.

אם כן, ההצעה, כפי שמובאת לפנינו כאן — כמובן אחמך בה. אנחנו רוצים לסייע למדינה, רוצים לסייע לממשלה לנהל את המשק במצב חירום. לגבי העתיד הרחוק יותר, אני ממליץ מאוד על גיבוש הצעה כוללת פרוגרסיבית יותר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלפניה יוטל מס על כרטיסי הנסיעה לחוץ-לארץ היא עוד חוליה בשרשרת המכות הכלכליות, שמנחתה הממשלה על הציבור. מדיניות הורדת רמת החיים של המוני העם, לשם הבראת המשק, הפכה להיות מסך וססמה דמגוגית להטלת מסים, מס אחר מס, כאשר המטרה היא להוריד יותר ויותר את רמת החיים.

עומדים לפני הצעת חוק, שתכפיל את המס ותעמידו, כפי שפורסם בעיתונות, על 200 דולר, ובנוסף על זה להטיל 15% היטל על כרטיס הנסיעה. פירוש הדבר להכפיל, למעשה, את

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני פותח את ישיבת הכנסת.

נתחיל בסעיף הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ה — 1985, בקריאה ראשונה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון — איננו באולם; רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן — גם הוא איננו באולם; חבר הכנסת מתתיהו פלד יוצחק ארצי, גם הם אינם באולם; רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק טובי.

שבח וייס (המערך):

עמיתי היושב-ראש, חבר למליאה, אנחנו חוגגים היום את יום הולדתה של הכנסת. מה שעשינו ביום שני היה פרולוג לחגיגות. רומני שחברינו כה עסוקים בחגיגות, שאין להם פנאי לעבודה השוטפת במליאה.

אני רוצה להתייחס להצעת חוק שהציג לפנינו אתמול ידירי סגן שר האוצר, חבר הכנסת עדיאל אמוראי. למעשה, זאת היא השלמה של תהליך שהתחלנו בו לפני חודשים אחדים.

אני צריך לומר, שלנושא כרטיסי הנסיעה, לחוץ-לארץ יכולים להיות היבטים אחדים. יכול להיות לו היבט סוציאלי, שבמדינה כמו מדינת ישראל דווקא אותן נסיעות לטווחים לא רחוקים — נאמר לקפריסין או לברזיל או למקומות אחרים שאינם רחוקים — הן מצרך עממי למדי, מצרך שנותן פורקן לאנשים, אשר חיים כאן מעמלם ומוצאים הודמנות פנים בשנתנים, בשלוש שנים, לצאת מגבולות הארץ. צריך להביא בחשבון, שאנחנו, במידה רבה, מדינה במצור. אין לנו אפשרות לעשות מה שעושים רוב אזרחי העולם התופשי, היוצאים מגבולות ארצם כמכוניות או ברכבת, או בכל דרך אחרת, לסייר ביבשת או במדינות השכנות, בהוצאה מינימלית, ועל-ידי מגוונים מאוד את חיי הנופש שלהם, את מערכת חיי התרבות שלהם ואת כל חיי החברה שלהם, וכפי שאמרת — בהוצאה צנועה יחסית. אנחנו, לדאבון לב, עדיין איננו יכולים לטייל בסביבה, וזאת האפשרות לטייל במצרים, ואכן כאן משרד האוצר נהג באופן סביר, ההיטל, כלומר מס הנסיעה למצרים, נמוך יחסית — נמוך פי-ארבעה מן המס המוטל על נסיעות למקומות אחרים. העניין נראה לי סביר, הייתי מעדיף, כמובן, שיהיה לנו סולם מדורג, פרוגרסיבי בתחום זה.

כאשר לעצם ההיטל של 15% על מחיר הכרטיס, הפרוגרסיביות נובעת במידה רבה מאוד מעצם הכרטיס המהיר, כי כל כרטיס וכרטיס, אשר על כן, באופן טבעי, אדם שרוכש כרטיס ליעד רחוק, לארצות-הברית או למוזת הרחוק, כלומר כרטיס שמחירו 700 — 600 דולר, באופן טבעי ישלם סכום גבוה יותר מאשר אדם או מאותו חושב שרוכש כרטיס ליעד קצר ב-200 — 250 דולר.

חוכרת כ', ישיבה נ"ה

— הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון):
שאלות ותשובות —

נוסף על כך, אינני יודע בכמה מעריכים את ההכנסה מהמס הזה. יש הערכה?

סגן שר האוצר ע' אמורי:
הכול נאמר אתמול.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
50 מיליון, 25 מיליון, אתם מבזבזים את זה ביום אחד, בשבוע אחד נוסף בלבנון.

שבת י"ם (המערך):
אנחנו יוצאים משם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נראה איך יוצאים. מבזבזים את זה על עור התנחלות פיקטיבית.

מיכאל איתן (הליכוד):
זה לא בזבז, זאת השקעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה בזבז, ואתם משקיעים בדבר שלא רק הורס את הכלכלה אלא הוא הורס את החיים, חיי השלום והשלווה.

מיכאל איתן (הליכוד):
הוא בונה את המדינה, השקעה לצורכי בניין הארץ.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו השקעה לצורכי מלחמות וכיבושים. בזה אתם הורסים את כלכלת המדינה ומורידים את רמת חיי העם. זוהי הבעיה. הפתרון אינו בהטלת מסים על נסיעות, על עצי זית — כפי שבאתם אתמול ואמרתם — על פרדסים ועל מכוניות. בכל אלה לא תפאו את הכלכלה ואת המשק, כאשר המדיניות שלכם, מדיניות המלחמות, הכיבושים וההתנחלויות, היא שהורסת את הכלכלה, את המשק ואת חיי השלווה והביטחון של העם. את זה צריך לשנות.

מיכאל איתן (הליכוד):
יותר לשאול אותך שאלה?

היור' ד' בן-מאיר:
לא, הוא כבר גמר. נפל בגורלה של הצעת החוק הזאת להידון עם כמה הפסקות.

ב. שאלות ותשובות

2. כמה כסף הוציא משרדך למטרה זו?
3. מי הם אותם "גורמים יהודיים שונים" שדווח עליהם?
4. האם מוכן השר להורות על הפסקת הסיוע הנ"ל?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
משרד הבינוי והשיכון אינו יוזם ייחוד האזור המוסלמי בעיר העתיקה. אנו מסייעים לשיפוץ דירות ולשיפור מצב דוורם של כלל התושבים, על-פי הקריטריונים המקובלים בכל חלקי הארץ.

בשנים האחרונות כוצעו בעיר העתיקה בירושלים, ברובעים הנוצרי, המוסלמי והארמני, עבודות פיתוח ותשתית בהיקף נרחב. להלן עיקרן: כ-200 בתים רעועים ופסולים לדוור שופצו ובהם אוכלסו מחדש המשפחות שהתגוררו במקום; למעלה מ-50% מהרחובות רוצפו באבן; בכל האזור כוצע

מחירו של כרטיס נסיעה קבוצתי לסביבה הקרובה, לבלקן או למרכז אירופה.

באים ואומרים באופן דמגוגי: מה יש, מי שיש לו כסף לנסוע לחוץ-לארץ — שישלם את המסים הכבדים האלה. האומנם כך הוא המצב? כיום העולם התפתח כך שבני אדם נוסעים, מרבים לנסוע ורוצים להכיר יותר איש את רעהו, בני ארץ אחת את בני הארץ השנייה. הנסיעה לחוץ-לארץ, שהייתה פעם חוויה של אליטת אנשים אמידים, כיום היא מצרך עממי חיוני, צורך עממי לשכבות רחבות של הציבור. לכן, כאשר אומרים שבשנה שעברה יצאו לחוץ-לארץ 650,000 איש או יותר — — —

שבת י"ם (המערך):
היו 670,000 יציאות, מתוך זה גם יציאות של שרים ושלנו. אפשר להגיד כ-450,000 איש.

היור' ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת שבת וייס, יש לו רק 10 דקות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נניח ש-450,000 אנשים יצאו, אלה אינם בעלי החברות הפיננסיות בישראל. "עמך" נוסע, רוצה לראות עולם פעם ב-10 שנים, חוסך הוא ובני משפחתו שקל לשקל כדי לצאת לקפריסין, ליוון, לבלגריה, לרומניה, למרכז אירופה, המונים יוצאים לרומניה וגם לבלגריה.

לבוא כיום ולהטיל עליהם מס כבד כזה, פירושו להגיד להם: אל תנסעו. לאמידים, לבעלי היכולת, המס הזה לא ישנה כלום. עוד 100 דולר, עוד 150 דולר, עוד 300 דולר — בשבילם זה שום דבר. על "עמך", על הציבור הרחב, הוצא פעם אחת בחמש או בעשר שנים לחוץ-לארץ, באים ומטילים מס כבד, בלתי מוצדק.

המס גם מוטל באופן אבסולוטי על כל אחד שיוצא לחוץ-לארץ, בין שהוא נוסע לקפריסין — והכרטיס עולה אפילו פחות מהמס — ובין שהוא נוסע לארצות-הברית. בשני המקרים ישלם הנוסע אותו מס. אין שום הצדקה גם לזה.

כל הגורמים הקשורים לשטח התיירות, חיירות הפנים ותיירות החוץ, מראים שהוא יפגע יותר בהכנסות האוצר, אבל אינני עושה את החישוב הזה, אני עושה את חישוב הפגיעה האנטי-סוציאלית באנשים לא עשירים ביותר, שאין למנוע מהם את מימוש השאיפה של כמה שנים.

היור' ד' בן-מאיר:
לפי בקשתו של שר הבינוי והשיכון, נעבור עכשיו לשאלות ותשובות, אשר בהן היינו אמורים לפתוח את הישיבה. בבקשה, אדוני שר הבינוי והשיכון.

5. האזור המקיף את הרהבת
חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הבינוי והשיכון כיום ו' בתשרי התשמ"ה (2 באוקטובר 1984):

בעיתון "הארץ" מ"ב באוגוסט 1984, נכתב כי משרד הבינוי והשיכון מסייע ל"גורמים יהודיים שונים" להפוך את האזור המקיף את הרהבת לאזור יהודי.

לפיכך, הריני שואל:

1. באילו דרכים ובאילו שיטות מסייע משרדך לייחוד אזור מוסלמי מיושב בצפיפות בעיר העתיקה בירושלים?

החולה עצרו והביאו לכלא. שני הילדים נותרו בלא קורת גג. גם לאחר המקרה ולאחר שחרורה מבית החולים, ממשיכים פקידים במחלקת השירות הסוציאלי וגורמים אחרים לתת הבטחות שיטפלו בבניה האוכה הנ"ל אולם דבר לא נתממש.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם מוכן השר לבדוק את המקרה של הגברת לבנה אל-ח'אג?

2. האם מוכן השר לפעול, כדי למצוא פתרון הולם למצוקת הדיור של המשפחה הנ"ל?

3. מדוע אין חברת "חלמיש" מסדירה את חלוקת הדיירות הריקות, העומדות לרשותה ביפו, לנוקדי דיור?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. משפחת חאג' חוסיין זכאית להלוואה במסגרת התוכנית לזוגות צעירים. עם זאת מוצע למשפחה פתרון זמני של השתתפות מוגברת, כ-81,000 שקל לחודש, אם תשכור דירה בשוק החופשי, עד למציאת פתרון דיור ההולם את צרכיה. ההשתתפות בשכר דירה היא כולה מענק, ואין המשפחה נדרשת להחזירה.

3. דירות המצויות ברשות "חלמיש" מוקצות על-ידי החברה בהתאם לסדר עדיפויות, אשר נקבע על-פי המצב החברתי- הכלכלי של הזכאים, דהיינו משך זמן הנישואין, גודל המשפחה, ההורים וההכנסה.

2. זו בשורה לחבר הכנסת חופיק טובי — במסגרת תוכנית לאכלוס דירות שנבנו ביפו, תקבל משפחת חאג' בחודשים הקרובים פתרון דיור הולם.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חופיק טובי.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מקווה, שתהיה הצלחה לפתרון המוצע. אבל, אני רוצה לשאול מדוע עומדות דירות ריקות במשך חודשים ואפילו במשך שנים, ואין מחלקים אותן לזכאים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני יודע על דירות שעומדות ריקות במשך שנים. יש קריטריונים וסדר עדיפויות. המשפחה השתתפה בהגדלה לחלוקת אותן דירות לזכאים. לרוע מזלה היא עמדה במקום מס' 9. כלומר היו 7 משפחות לפניו, והן קיבלו דירות. אנחנו מתכננים עכשיו הקצאה נוספת, והמשפחה תימצא בעדיפות ראשונה.

חשבתי לנכון לומר לך זאת, הואיל וחבר הכנסת אשר מתעניין ומעלה שאלות רוצה לדעת גם האם זה עניין ביורוקרטי או האם יש רגישות לבעיה. אכן, יש רגישות לבעיה. יש השתתפות גבוהה מאוד בשכר הדירה עד לפתרון הבעיה. בחודשים הקרובים תקבל המשפחה פתרון הולם.

83. כביש לכפר כעביה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ה' בחשוון התשמ"ה (31 באוקטובר 1984):

מדיהמה העובדה שהכפר כעביה עדיין לא זכה לכביש גישה.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם משרדך מתכנן ביצוע כביש גישה לכפר, ואם כן — מתי?

ניקוז והונחו מערכת ביוב ומים. הונחה רשת טלפון תת-קרקעית; נבנו שלוש חתונות כוח-משנה, שחוברו לחברה המרכזית, כדי להיענות לצורכי החשמל ולפיתוח האזור; כל מערכת הכבלים העלית הונחה מתחת לקרקע; חודשה כל התשתית הציבורית; שופצו כל חזיתות הבתים באזור שער-שכם ויהודה-דולורודה. ראוי להרגיש כי שום משפחה ושום חנות לא פונו מאזורים אלה.

74. כביש פרטי לכפר מושיריפה בוואדי-ערה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ה' בחשוון התשמ"ה (31 באוקטובר 1984):

בזמני הגשמי שלוש שאלות: כעניינו של הכביש הפרטי לכפר מושיריפה בוואדי-ערה. התשובה: האחרונה של כבודך היתה, שהכביש נמצא בתכנון מע"ץ והוא יבוצע עם סיום התכנון. בינתיים כשל כוחם של תושבי הכפר מלהמתיך, ונוכח מצבו החמור של הכביש התגייסו תושביו וביצעו בעצמם, באמצעות תרומות מקומיות, ריבוד של הכביש באספלט, בהתאם לנתונים הקרקעיים הקיימים.

מאחר שכפר זה הוא אחד היחידים במדינת ישראל שעדיין אין אליו כביש גישה ממשלתי, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מתי יסתיים התכנון ויחל בביצוע כביש הגישה האמור?

2. האם יש אפשרות להחזיר לכפר את הוצאות הריבוד בהתאם לקבלות המצויות בידי התושבים — מוכרר בעבודה התנדבותית שבוצעה בהוצאות עלות בלבד?

3. מה בדעת משרדך לעשות, ומתי, על-מנת שכפר זה, אולי האחרון בישראל אין אליו כביש גישה, יזכה בגישה הולמת?

4. האם בדעת משרדך לבדוק את ביצוע הריבוד המקומי ולתת עליו חוות דעת מקצועית רשמית?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. ביצועו של כביש הגישה לכפר, בהתאם לתכנון הקיים והמאושר, לא התאפשר בגלל התנגדות כעל קרקע כתוצאה מכביש. העברנו תוכנית לממונה על מחוז חיפה, לטיפול בהפקעת הקרקע, אולם ההפקעה טרם בוצעה.

2. היות שהכביש לא בוצע בהתאם לתוכנית מאושרת, נבצר מאתנו, על-פי חוק, מלהכיר בו ולהשתתף בהוצאות סלילתו ולפקח על ביצועו.

3. עם ביצוע ההפקעה על-ידי הממונה על מחוז חיפה, יעשה המשרד לסלילת הכביש כמקובל, בהתאם לתוכנית.

75. חלוקת דירות ריקות של חברת "חלמיש"

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ה' בחשוון התשמ"ה (31 באוקטובר 1984):

נמסר לי כי הגברת לבנה אל-חאג' מיפו נכנסה בתחילת החודש לאחת הדירות השייכות לחברת "חלמיש" ביפו, לאחר שמאו נישואיה, לפני ארבע שנים, יש סחבת בטיפול בבקשתה לדיור לה, לבעלה ולשני ילדיה. חברת "חלמיש", הבעלים של הדירה שאליה נכנסה האשה, גייסה שוטרים ואנשי משמר-הגבול כדי לפנות את המשפחה. נוכח מצב זה הציתה הגברת לבנה אש בדירה וניסתה להתאבד. השוטרים שפרצו בשלב זה לדירה העבירו את האשה לבית-חולים ואת בעלה

בלא ההכחנה בשירות כצה"ל. ניתנת אפשרות לממש סיוע במשך 3 חודשים נוספים. תקופת מעבר זו מנעה הורדה בהיקף הסיוע לזכאים.

כמו כן ראוי לציין, כי משפחה של 8 נפשות, שאלה מחייסם חבר הכנסת הנכבד, נהנתה מהעלאה בסיוע — באזור ירושלים מ-7,260 מיליון שקל שניתנו בעבר הועלה הסיוע ל-13,080 מיליון שקל ובשאר חלקי הארץ — מ-6,900 מיליון שקל ל-12,480 מיליון שקל היום.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם אם רוצים להעדיף את יוצאי הצבא והם מקבלים מענקים לשיכון — הבעתי את התנגדותי לאפליה כלפי הזוגות הצעירים. מדוע זה צריך להקטין את התמיכה הניתנת לזוגות הצעירים? שלא שירתו בצבא — והם בדרך כלל הזוגות הערבים?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אני רוצה לציין, שלא היתה כאן הקטנה. זו היתה תוספת. כפי שצינתי, בהתאם לחוק, לאלה שירתו כצה"ל חייב להיות פער, והנימוק, כפי שהסכרתי, הוא שצעיר או צעירה המשרתים שלוש שנים כצה"ל אין להם בעצם אותה הזדמנות שיש לזכאי אחר. שאיננו משרת באותה תקופה והוא משתכר ומשיג הצבר הון. מצעיר המשרת כצה"ל, בגלל שירותו נמנע הדבר.

177. איכות החיים של האוכלוסייה

הערבית בגליל

חבר הכנסת מ' מעארי שאל את שר הבינו והשיכון ביום כ"ה בחשוון התשמ"ה (20 בנובמבר 1984):

בעיתון "על המשמר" מ-22 באוקטובר 1984 נמסר, שבכנס ראשי הרשויות היהודיות בגליל מסר תא"ל (מיל') ששון שילו, מנהל מחוז הצפון במשרד השיכון, סקירה על מצב הדיור בגליל, "שבמהלכה תהיה מה ניתן לעשות כדי שהערבים לא ייהנו יתר על המידה מהנוף, האוויר ואיכות החיים בגליל".

לפיכך, הרניני שואל:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — האם העובדות ידועות לשר?

3. אילו צעדים נקט השר נגד מר שילו, על התבטאותו האמורה, שיש בה קריאה לאפליה?

4. מה ברעת השר לעשות כדי למנוע התבטאויות דומות בעתיד?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

להלן ממצאי הבדיקה: בדיון על עלייה וקליטה, שבו השתתפו ראשי רשויות, נחקש מנהל מחוז הגליל לתאר את מצב הדיור ולהציע הצעות לשיפור הקליטה בגליל. מנהל המחוז מסר באותו מפגש: "המשרד ער בשנים האחרונות לבנייה איכותית, שכונות אטרקטיביות עם פיתוח מושלם. כמגזר הערבי פועל המחוז להקמת עמותות, כדי לעבור לבנייה רוויה בשכונות קטנות עם פיתוח הכולל שירותים, דרכי גישה וכו', ובכך לצמצם את התופעה של בית על כל גבעה. — אשליה מלאכותית של אוויר ונוף כשפע. פריסה זו דורשת

2. האם רצוי, לדעת כבודך, לנהל מדיניות של עידוד דווקא לכפרים שבניהם משרתים בכוחות הביטחון?

3. האם יש תוכניות ממשלתיות למען קידומו וביסוסו של כפר זה?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

1. עבודות העפר על תוואי הכביש הושלמו. תינתן עדיפות עליונה לסלילת הכביש. שיהיה כביש אזורי, בשנת התקציב 1985. כלומר בשנת תקציב זו הכאה עלינו לטובה.

2. חיובי, ובהתאם לכך אנו מקצים תקציבים נכבדים לכפרים אלה.

3. אכן קיימות ומתבצעות תוכניות ממשלתיות לקידומו של הכפר כעבירה. להלן הפירוט: לאחרונה הסתיימה בניית בית-ספר יסודי ובו 12 כיתות, תחנה לאם ולילד ומרפאה. מבנים אלה נמסרו לרשות המקומית ביישוב. כמו כן יוחל בימים אלה בהסדרת צומת חג'רה-כעביה וייסלל כביש פנימי של כ-1.2 ק"מ, שיגיע עד לבית-הספר. בהיקף של כ-65 מיליון שקל. יושפרו כבישים קיימים ביישוב ויוסדר צומת נוסף. תקציב נוסף הועבר לרשות המקומית לביצוע עבודות פיתוח.

107. סיוע לזכאים חסרי דיור

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבינו והשיכון ביום י"א בחשוון התשמ"ה (6 בנובמבר 1984):

בסעיף 4 לחוק מנהל אגף האכלוס במשרד השיכון מיום 16 בספטמבר 1984, בעניין עידוד הסיוע, נאמר: "ממועד זה (1 באוקטובר 1984), יינתן סיוע מועדף לזכאים חסרי דירה ששירתו כצה"ל. זכאים אחרים יקבלו סיוע נמוך יותר — למעט משפחות חד-הוריות, שלגביהן לא ייבדק השירות כצה"ל. לפי חוזר זה, החל מ-1 באוקטובר 1984 עלה הסיוע למשפחות של חסרי דירה ששירתו כצה"ל מ-9.6 מיליון שקלים ל-12.1 מיליון שקל. לעומת זאת, לאלה שלא שירתו כצה"ל ירד הסיוע מ-9.6 מיליון שקלים ל-7.2 מיליון שקלים. הנני שואל את כבוד השר:

1. על-פי אילו קריטריונים נקבעו ההוראות הנ"ל?

2. האם מוכן השר להורות על ביטול ההוראות המפלות הנ"ל?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

1-2. בחוק חיילים משוחררים נקבע כי חייל משוחרר, כמשמעו בחוק, יזכה לסיוע מועדף בדיור. יש לזכור, כי השירות כצה"ל מונע מצעיר או מצעירה אפשרות השתכרות במהלך תקופת השירות. כמו כן, שירות המילואים מהווה אף הוא מעמסה כלכלית על המשפחה. לפיכך, נעשתה ההבחנה בין מי ששירת למי שלא שירת כצה"ל, כאשר למי ששירתו כצה"ל ניתן סיוע גדול מזה המועדף לאחרים, שיכלו להגיע מוקדם יותר להצבר הון. הבחנה זו קיימת כבר מינואר 1980. בתוכנית הסיוע לזוגות צעירים, ובאוקטובר 1984 הוחלה על כלל חסרי הדירה, למעט משפחות חד-הוריות. למעשה יש בכך משום חסימת עיוות קודם: יחיד שלא שירת כצה"ל, ובכלל זה יחיד בגיל 27 — 34, קיבל סיוע גדול יותר מווג צעיר אשר היו לו עד 1,399 נקודות ולא שירת כצה"ל, גם אם לוגז כמה ילדים.

עם זאת, במגמה למנוע פגיעה בזכאים שרכשו דירה, או נמצאים בשלב רכישתה, והסתמכו על רמת הסיוע שהיתה נהוגה עד אוקטובר 1984 — נקבעו הוראות מעבר, והן הובאו גם לידעת הזכאים, ולפיהן למי שקיבל זכאות עד למועד השינוי,

ובלוד מחוכנית השיקום. כאשר ידוע מצבן הקשה? מדוע שכונות אלו לא נכללו?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת תופיק טובי: לא ידוע לי על שכונות שנכללו והוצאו:

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא אמרתי שהוצאו.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אמרת "הוצאו" ואחרי כן תיקנת ואמרת "נכללו".

דבר זה צריך לבוא לוועדה המשותפת. עד עכשיו זה לא אושר.

324. מתן הלוואות לרכישת דירה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בכסליו התשמ"ה (19 בדצמבר 1984):

לוט כזה מכתב של בני משפחת אדרי מיהוד. לפי טענות, אין הם מקבלים הלוואה לרכישת דירה, אף כי הם מחוסרי דיור.

אודה לך אם תשיבני:

1. מדוע אין המשפחה הנ"ל, המונה חמש נפשות, מקבלת הלוואה לרכישת דירה?

2. לפי אילו קריטריונים מוענקת הלוואה למחוסרי דיור?

3. האם משרדך מוכן לעיין שנית בבקשתה של משפחת אדרי?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משפחת אדרי רכשה בשנת 1975 דירה תקנית במסגרת תוכנית סיוע לזוגות צעירים של משרד הבינוי והשיכון. בשנת 1979 מכרה המשפחה את דירתה. היום היא דורשת לקבל סיוע נוסף. משרדי מעניק עדיפות כמתן סיוע לחסרי דירה, לזוגות צעירים, לעולים וכדומה, ולמתגוררים בעפירות וכדור פגום. משפחת אדרי איננה נכללת בקבוצות אלו. היא כבר קיבלה סיוע והיתה בעלת דירה.

משפחת אדרי זכאית למתן סיוע נוסף ביישוב פיתוח, לפי בחירתה.

2. עם קבוצת חסרי הדיור נמנים: א. זוגות צעירים הזכאים לסיוע על-פי שיטת ניקוד המבטאת את מצבם החברתי הכלכלי; ב. עולים הזכאים לסיוע מודרג על-פי גודל המשפחה, תאריך העלייה ושטח הדירה הנרכשת.

3. בקשתה של משפחת אדרי נדונה בדרגים השונים של משרדנו ונדחתה בהתאם לעקרונות הללו.

על-פי בקשתה של חברת הכנסת הנכבדה הוריתי להעביר את הפנייה לערעור לפני הוועדה הציבורית לערעורים.

394. מע"ץ בקבלן בנייה ממשלתי מוכר

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בכסליו התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

חברת מע"ץ התמחתה בסלילת כבישים, והיא מבצעת זאת במיזמות ובידע. חברה זו שלחה ידה גם בענף הבנייה.

בקשר לזאת ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לכבוד השר שחברת מע"ץ יקרה מכל קבלן פרטי כלשהו?

הוצאות פיתוח כה גבוהות, שלשום גורם אין המשאבים הדרושים לכך. עד כאן ציטוט דברי מנהל מחוז הגליל. מתוכם לא משתמעת מגמה לפגיעה או לאפליה.

ראוי לציין, כי הצעה זו שומרת על דורכות הקרקע של המדינה, מאפשרת ניצול מקסימלי של הקרקע, ומקובלת על הגורמים המטפלים בפיתוח ובבנייה באזור.

226. כביש ארצי ממערב לקריית-גת

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ב בכסליו התשמ"ה (6 בדצמבר 1984):

בימים אלו משלים מע"ץ מפרט טכני לסלילת מסלול שני מצומת-פלוגות דרומה. לפי מיטב ידיעתי, התכנון, על אף מתאות השכנים, מתייחס למסלול מזרחי.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

האם לאור הפניות ייסלל מסלול מערבי, ולא מזרחי, והאם תותכן תאורה בצומת הדרומי — הסתעפות לקריית-גת-דרום?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

כשיבט עבודה בלשכתי, בהשתתפות חבר הכנסת דוד מגן וכל הגורמים הנוגעים בדבר, סוכם כי הטכניון או גוף מקצועי אחר שיוסכם עליו יבדוק את הנושא. גוף זה ימליץ על דרך פעולה. במסגרת החקנים הקיימים, לפתרון המטרד בשכונת המגורים הסמוכה לכביש מס' 40 ההולך ונסלל.

288. פרויקט שיקום השכונות

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

בעיתון "הארץ" מיום 24 בנובמבר 1984 פורסם, שעד כה הושקעו בפרויקט שיקום השכונות 550 מיליון דולר.

הנני שואל את כבוד השר:

1. כמה מסכום זה הושקע בשכונות ערביות?

2. באילו שכונות, וכמה הושקע בכל שכונה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

פרויקט השיקום מופעל בשכונות וכיישובים שעליהם החליטה ועדה משותפת לממשלה ולסוכנות היהודית ובמסגרת תקציב משותף. לכל שכונה מועבר תקציב המיועד לטיפול כל קבוצות האוכלוסייה המתגוררת בה.

אנו פועלים בשלוש שכונות שבהן מתגוררת גם אוכלוסייה לא-יהודית: מעלות-תרשיחא, העיר העתיקה שברמלה, ואדיי-ניסנס שבחיפה. להלן פירוט ההוצאות בכל אחת מהשכונות הללו: א. מעלות-תרשיחא — כ"6,500,000 דולר; ב. העיר העתיקה שברמלה — כ"12,760,000 דולר; ג. ואדיי-ניסנס שבחיפה — כ"250,000 דולר.

פעילותנו בשכונות אלו התמקדה בעיקר בשיפור ובהנחת תשתית, בפיתוח סביבתי וכן בבנייה חדשה. פעולות אלו שירתו את כלל האוכלוסייה היהודית והלא-יהודית בשכונות. כמו כן, הורחבו התוכניות והוקמו מפעלים חברתיים חדשים, המשפרים לאין שיעור את איכות החיים של כל התושבים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מדוע, אדוני השר, הוצאו השכונות הערביות ביפו, בעכו

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' נסרלדין)

1. מתוך כל הממצאים שבידינו, אין לראות ככבש עוספיה-דלית-אל-כרמל מפגע בטיחותי. בעניין התאונה המוזכרת על-ידי חבר הכנסת הנכבד, נקבע באופן חד-משמעי כי לא היה קשר ישיר בין המצב ככבש לבין סיבת התאונה.

2 — 3. אנו נמשיך בפעילות התחוקה הרגילה של הכביש.

431. בית-הכנסת של העדה המרוקנית בשכונת עמישב בפתח-תקוה

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר הבינו והשיכון ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

בשכונת עמישב בפתח-תקוה נבנה בכספי משרד הבינו והשיכון, במסגרת שיקום השכונות, בית-כנסת לעדה המרוקנית. בניית בית-הכנסת הסתיימה לפני יותר משנה, אך משום מה הוא עדיין עומד בשיממונו, ותושבי השכונה מתפללים בצריפים רעועים.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מה היא הסיבה לעיכוב בפתיחת בית-הכנסת, שהשר היה בין יוזמי הקמתו?

2. מה כוונת השר לעשות כדי לפתוח את בית-הכנסת?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' שטרית)

העיכובים שהיו במסירת בית-הכנסת נבעו מהסיבות האלה: א. לאחר גמר הבנייה ביוני 1984 ביקשו התושבים להוסיף מכנה לחברה קדישא וכן ציפי שיש לתיבה. בקשות אלו חרגו מהתכנון המקורי; ב. העברת בית-הכנסת לתושבים הייתה מותנית בפניו שלוש צריפים רעועים ששימשו בעבר כבית-כנסת; ג. חיבורו של בית-הכנסת לרשת החשמל.

בשורה לי לשואל הנכבד: מכשולים אלה הוסרו, ובית-הכנסת של העדה המרוקנית הועבר בטקס חגיגי לידי עיריית פתח-תקוה במעמד ועד השכונה ונציגי התושבים.

478. הבדלים בשירות שנתנות החברות הציבוריות "עמיגור" ו"עמידר"

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינו והשיכון ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

שתי חברות ציבוריות, "עמיגור" ו"עמידר", עוסקות באחזקת דירות ציבוריות הניתנות בשכירות. מדובר, על-פי הרוב, בציבור קשה-יום, המתגורר בדירות האמורות. נקבעה לשתי החברות פריסה מקרית ברחבי הארץ. התוצאה היא, שחברת "עמיגור" הסוכנותית, שיש לה כנראה משאבים גדולים יותר, מצליחה לפעול בהצלחה יחסית, גם במה שנוגע לאחזקה שוטפת ולפיתוח, בעוד חברת "עמידר" מדדה אחריה בקושי: כמעט שאין אחזקה, שלא לדבר על פעילויות קהילתיות ופיתוח סביבתי.

בקשר לזאת ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם עניין זה נכון וידוע לכבוד השר?

2. הייתכן שהיה הבדלי אחזקה בין השיכונים בשתי ערי פיתוח סמוכות, רק משום שבאחת מהן הם שייכים במקרה לחברת "עמידר" הממשלתית שסובלת מחסרון כס?

2. האם ידוע לכבוד השר שהבנייה של מוסדות ממשלה ובתי-חולים עולה למשלם המסים פי-שניים ופי-שלושה בגלל החובה לעבוד עם מע"ץ?

3. האם יכולים בתי-חולים וגופים ממשלתיים אחרים להעדיף קבלנים אחרים? האם אין חובת מכרז פתוח במקרים כגון אלה?

4. חברת הבנייה של "מקורות" נסגרה מטעמים העלולים להיות דומים. האם בדעת השר להורות על בדיקה מחודשת של הכדאיות בעסקי הבנייה של מע"ץ?

5. האם רשאיות רשויות מקומיות להתאגד ולארגן בניית אנפים לבתי-חולים באזורן על בסיס מכרז חופשי? האם בדעת משרד הבינו לעודד יוזמות מסוג זה?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

מע"ץ היא מחלקה במסגרת משרד הבינו והשיכון ולא חברה או קבלן-בנייה ממשלתי מוכר. מאז הקמת המדינה עוסק אגף הבנייה של מוסדות ממשלה במע"ץ בתכנון ובהקמת בנייני הממשלה, בנק ישראל, המוסד לביטוח לאומי, גם הכנסת נכנתה על-ידי מע"ץ.

מע"ץ מתכננת את כל המבנים באמצעות אדריכלים ומהנדסים פרטיים, העובדים בהנחיית צוות מקצועי הנדסי של מע"ץ. והיא מבצעת ובונה באמצעות קבלנים רשומים לעבודה עבור משרדי הממשלה כרשימת האוצר — החשב הכללי — וזאת בשיטת המכרזים. כנהוג בכל מקום ציבורי.

עלות תכנון המבנים המבוצעים על-ידי מע"ץ היא לפי חעריף אגודת האינג'נירים או התעריפים הנהוגים במשרדי הממשלה ובכל המשק בארץ.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

האם כבוד השר עומד על כך שאכן נערכים מכרזים לכל עבודה שמע"ץ מבצעת?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אינני יודע מה זה "האם כבוד השר". השר מעביר מידע ברזק ומדויק שנמסר לו על-ידי הרשות הנוגעת בדבר.

בני שליטא (הליכוד):

אינני מטיל ספק בכך.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אם יש לך שאלתא על נושא ספציפי, ברצון אבדוק זאת. זה תפקידי וזו חובתי. אם ידוע לך על מקרים ספציפיים, אנא, הסב את תשומת לבי ואבדוק זאת.

430. כביש עוספיה-דלית-אל-כרמל

חבר הכנסת ד' איתן שאל את שר הבינו והשיכון ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

קטע כביש שבין עוספיה לדלית-אל-כרמל הוא צר וחסר שוליים. לאחרונה התהפכה שם מכונית ושני אנשים קיפחו את חייהם.

האם תואיל להשיב לי:

1. מדוע אין מטפלים במפגע תחבורתי זה?

2. אם כן — מתי תבוצע העבודה?

3. אם לא — מדוע?

3-4. נוהלי המשרד בנושא שיפוצים והחזקה שורים לשתי החברות.

5. חברת "עמידר" אחראית להחזקה השוטפת של הבניין והפיתוח הסביבתי.

בשנים האחרונות הורחבה פעילות חברת "עמידר" במישור זה. לאחרונה עובדה תוכנית, שתכליתה להקיף את כל הדיור הציבורי שבאחריות חברת "עמידר", ואני מקווה שתוכנית זו תבוצע כהקדם.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה לשר הבינוי והשיכון. תמו התשובות על השאלות.

3. מה בדעת השר לעשות כדי להשוות את התנאים בין שתי החברות?

4. האם בדעת השר לתת לחברת "עמידר" את הכלים והאמצעים על-מנת שלא תפגז בשירותיה אחרי חברת "עמידור"?

5. אילו שירותים בסיסיים חייבת לתת חברת "עמידר"?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1-2. חברת "עמידור" מתקצבת הן על-ידי הסוכנות היהודית והן על-ידי הממשלה. המקור התקציבי הבלעדי של חברת "עמידר" — מעבר להכנסותיה משכר דירה — הוא תקציב הממשלה.

ג. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ה — 1985* (קריאה ראשונה — המשך)

במקום זה אנחנו מקבלים מערכת מסוי שהיא טלאי על טלאי, שפוגעת במעמד הבינוני והנמוך ולא במי שצריך לפגוע בו. אינני מבין מדוע אדם שנוסע שלושה-ארבע פעמים בשנה לחוץ-לארץ, או שנוסע ליעדים יקרים, יקבל מאוצר המדינה את הדולרים באותו מחיר שמקבל אותם אדם שנוסע פעם אחת בשנה, פעם אחת בשנתיים או פעם אחת בשלוש שנים. לא ברור לי מדוע ניתן בכלל, במצב שאנחנו נמצאים בו, מבחינת יתרות מטבע החוץ, שאדם יקבל 4,000 — 5,000 דולר כהקצבה, אם הוא נוסע ארבע-חמש פעמים בשנה, וזה נוסף על מחיר הכרטיס, שגם הוא כדולרים, ונוסף על שירותי קרקע, שגם הם כדולרים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
כל תוספת המס תלך לתוספת פקידים, כדי לברוק מי נסע, כמה נסע, לאן נסע.

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת ויינשטיין, ההצעה שלי פשוטה מאוד, מייד תשמע אותה. שמעת אותה הבוקר.

מיכאל איתן (הליכוד):
גם המכנית שהוא נוסע בה עולה דולרים. מה ההבדל?

חיים רמון (המערך):
ההבדל הוא אחד, שאתה מקציב דולרים בכמויות גבוהות במחיר מסוים למי שיש לו, ובאותו מחיר — למי שאין לו. ואני סבור שצריכה להיות הפרדה, למעשה, המדינה מעניקה דולרים בלי הגבלה. אם אדם נוסע בכל שבוע, הוא מקבל בכל שבוע 1,000 דולר. והבעיה היא יתרות מטבע החוץ. לעומת זאת, אדם שנוסע פעם אחת בשנה או פעם בשנתיים או שלוש, גם כן מקבל 1,000 דולר. אינני מבין למה זה צריך לקרות. האם לזה אנחנו שואפים? האם אנחנו רוצים באמת לפגוע במי שנוסע צורך לשלם מס כלל. אני בעד זה שהוא ישלם, אני מציע שהוא ישלם.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אבל תסביר איך יעשו זאת מבחינה מעשית.

חיים רמון (המערך):
מייד אסביר. ההצעה שלי פשוטה. אני סבור שמה שצריך הוא להקציב הקצבה שנתית לכל אזרח לצורכי נסיעה

הי"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו חוזרים לדיון על חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון). רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לקראת ישיבת הממשלה, שהתכנסה ביום שני, ציפינו כולנו בדריכות לצעדים כלכליים משמעותיים, בעיקר בתחום הגירעון במאזן התשלומים, כדי לנסות לעצור את ההתדרדרות ביתרות מטבע החוץ. בסופו של דבר, התאכזבנו. הממשלה קיבלה החלטות, שלמעשה כמעט אין להן ערך. אני אומר כמעט, מפני שאינני רוצה לומר שכמעט אין להן ערך מבחינת יתרות מטבע החוץ. החוקים האלה הם בעיקר בתחום המיסוי, הם מטילים מס, ומס צריך להיות צודק. המסים שהוטלו בעקבות אותה ישיבה אינם מסים צודקים, בעיקר בכל מה שקשור לנסיעות לחוץ-לארץ.

אני רוצה לומר, שבאופן עקרוני אני תומך במיסוי על נסיעות לחוץ-לארץ. עם זאת, אינני מקבל את ההשקפה, שבסוף המאה העשרים נסיעה של אדם לחופשה עם משפחתו ביוון או באיטליה, אחת לשנה או לשנתיים, היא בגדר מותרות שהדעת איננה סובלת.

החוק הזה והכפלת מס הנסיעות מטילים למעשה מס גרסיטי ממדרגה ראשונה. ככל שאתה נוסע רחוק יותר ונסיעתך יקרה יותר — תשלם פחות, באחוזים כמובן. הישראלים שהתבשרנו עליהם, שנסעו בשנה שעברה ב"קורין אליזבט" ושילמו 20,000 דולר, המס שיוטל עליהם יהיה זהה למס שיוטל על מי שנוסע ליוון. אדם שחכילת התיור שלו תסתכם ב־500 דולר ישלם כ־500 דולר נוספים, ואדם שחכילת התיור שלו תסתכם ב־10,000 דולר גם הוא ישלם 500 דולר. כאשר מטילים מסים, זו הליכה בדרך הקלה.

אני חולק גם על הדרך שהממשלה הולכת בה במדיניות המס. אני חוזר על כך פעם אחר פעם, זה כבר היו חייבים להגיש לכנסת רפורמה כוללת במסים. יש המלצות של ועדת שטיינברג, הן הונחו על שולחן האוצר לפני כחודשיים. שום נעשה בהן דבר, על כל פנים לא הובאה לידעת הכנסת שום מסקנה, כתוצאה מההמלצות האלה. הזמן דוחק, מכיוון שהחוק למיסוי בתנאי אינפלציה פג תוקפו לגבי חלק מהמגורים, וב־31 במרס תוקפו יפוג לגבי כל המגורים. ואנחנו איננו מקבלים שום הצעה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אל תתחיל לחלק את הבעיה הזאת.

יגאל כהן (הליכוד):

מה יקרה אם עד 1 באוקטובר לא יסעו?

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת איתן, אני רק יכול לומר לך, שמיניסיוני אני יודע, שבממוצע בתנועה הקיבוצית — כיחס לרמת החיים וביחס לחפוקה בעבודה — למה שהם מרוויחים — הם נוסעים הרבה פחות מכולנו, ובכלל זה החברים של כולנו. אבל אינני רוצה להתווכח על כך.

על-מנת שיהיה צדק במס, על-מנת שהוא ימנע כאמת הוצאה בלתי מוגבלת של דולרים מהמדינה, לדעתי, יש צורך שכל מי שייקח יותר מ-1,500 דולר בשנה מהמדינה, ישלם בריבית דרייבית. 30%, 60%, 70% — יצטרך לעשות את החישובים — מס כבר, כי אין דולרים. שהוא לא ייקח אותם, וזהו הכוונה. המעמד הבינוני והנמוך לא ייפגעו, כי המס הזה יאפשר לעשירים מהמעמד הבינוני הגבוה להמשיך לנסוע בלי הגבלה, והמדינה תעמיד לרשותם דולרים בלי הגבלה. לזה אני מתנגד.

אינני יודע אם הצעתו זו תתקבל, אבל אם היא לא תתקבל אני מבקש שנחשוב, לפחות בוועדה, על העובדה שחלק גדול מהנסיעות נעשות על חשבון מס הכנסה במדינת ישראל. נקבע ש-40% — 50% מהנסיעות — אינן יודע אם זה נכון או לא נכון, אבל אלה הנתונים שנמסרו לי — הם על חשבון מס הכנסה. אם רוצים באמת להכביד ואם באמת לא רוצים להוציא דולרים, אני מבקש שבחוק הזה ייקבע, שההוצאה הזאת לא תהיה מוכרת. אם באמת אין דולרים ויש עניין של נורמות וכל מה שאתם רוצים — שההוצאה הזאת, כפי שהיא באה פה לידי ביטוי, תהיה עול נוסף ולא יהיו כאלה, חצי מעם ישראל, שיעשו חגיגה על חשבון מס הכנסה, והחצי השני — עליו יכבדו את העול, הוא ייסע על חשבוננו ועוד יצטרך לשלם 200 דולר וגם היטל גבוה.

היור"ר ד"ר בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

אני מבקש מחברי הכנסת להקפיד על הזמן, כיוון שלצערנו אנחנו צריכים לגמור מוקדם בגלל ההלוויה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרקע לדיון שלנו והאווירה שסובבת את הדיון שלנו הם הדיבורים המושמעים מבין האזרח וכן ישראל לגבי שאלת יתרות מטבע-החזק. כביטוי קיצוני של שאלת הגירעון במאזן התשלומים, ושאלת אחת שמתעוררת היא: מה קרה שהנושא של יתרות מטבע-חזק והקשיים בתחום הזה הפכו מעניין שכולם נוהרים מלגעת בו ולדבר בו לעניין גלוי? דווקא דוברי האוצר ודוברי בנק ישראל היו מתרעים ומרתעים שלא ידברו בו בגלוי, שמא דיבור בגלוי יביא עלינו אסונות גדולים, והנה הגענו לכך שכמעט בכל מהדורת חדשות אנחנו שומעים ידיעות שמקורן דווקא באוצר ובבנק ישראל, בשניהם גם יחד או באחד משניהם.

ואני חייב כאן להביא דברים בשם אומרם ולשאל שאלות ששואל ידידי העיתונאי, הפרשן הכלכלי, צבי-טימור, היום ב"על המשמר". אני מבקש מאוד מסגן השר להשיב על השאלות הללו. הוא כותב כך: "אם כודקים את חשבונו

לחזק-לארץ, ובכלל זה מחיר הכרטיס — כמוכן, אם הוא נוסע. אם הוא לא נוסע, הוא מפסיד את הזכות הזאת. ההערכה היא, שמחיר הכרטיס הוא בממוצע כ-500 דולר. תהיה הקצבה של 1,500 דולר בשנה, ועל זה הוא ישלם לפי שער של דולר נוסעים, פלוס 100 דולר מס נסיעות, שקיים גם היום. זה לא מחייב שום פקיד נוסף, שום תוספת: זה מופיע בדרכון. גם היום כותבים בדרכון כל קנייה של דולרים. ידאו, אם הוא קנה עד 1,500 דולר — נגמר הסיפור. אין צורך בשום פקיד נוסף. זה גם המצב היום. אם ירצה לנסוע יותר-מזה — יוטל עליו מס כבר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ואם 'הוא חוקר או יצואן או איש מדע?

היור"ר ד"ר בן-מאיר:

חבר הכנסת ויינשטיין, זה דיון אישי, אתה יכול להירשם, ואין צורך להפריע לחבר הכנסת רמון. יש לו רק 10 דקות, הוא כמעט גמר אותן.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת ויינשטיין, אם הוא חוקר או יצואן — אני אינני רוצה לחקור. למדינה אין דולרים. אינני רוצה להפלות. כדי לבדוק את מה שאתה אומר — נחוצה תוספת פקידים. ובכן, אתה מציע להוסיף פקידים; אני אינני מציע להוסיף פקידים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מציע אי-צדק.

חיים רמון (המערך):

בדרך כלל, אדם שנוסע לנסיעות עסקיות, עושה אותן על חשבון המדינה, הוא מנכה אותן ממס הכנסה, זה לא עולה לו. לכן, אם באמת אדם נוסע כמה פעמים לצורכי העסק שלו, ממילא הבעיה שלו קטנה הרבה יותר, כי מס הכנסה מכיר בזה. כך אין בעיה. הבעיה מתעוררת כשאדם נוסע לטייל הרבה פעמים או כשהוא נוסע לעסקים שאינו מצהיר עליהם.

יגאל כהן (הליכוד):

דווקא זה שייסס הרבה פעמים — שישלם הרבה פעמים.

חיים רמון (המערך):

זה בדיוק מה שאני מציע, בריבית דרייבית, הרבה יותר ממה שמציעים היום, זה מה שאני מציע, שמה שיוטל על אדם כזה לא יהיה שווה למה שיוטל על מי שנוסע פעם אחת בשנה או פעם אחת בשנתיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

הבעיה היא, שגם נסיעה אחת לשנתיים היא הרבה מעבר לנומרו שאנחנו מסוגלים לעמוד בה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת איתן, אני מתפלא שדווקא איש הליכוד או איש תנועת חרות — ובאמת אינני רוצה לקנטר — שדגלה או העלת ב"להיטיב עם העם" — ואני לא בוחי לסממה הזאת. אני חושב שבחקופה שאנחנו היינו בשלטון לא היינו רגישים בכמה נקודות, אחת מהן הייתה הנושא של נסיעות לחזק-לארץ — אני מתפלא שאתה שינית את השקפתך — — — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

ראה את התנועה הקיבוצית, מה הנורמה של הנסיעות לחזק-לארץ של התנועה הקיבוצית, הרבה מעל לממוצע הארצי.

עדנה סולודר (המערך):

של רמת חיים — בתוקף מהותה של החברה הזאת — מוכרח להיות מתורגם לא רק להנאה ישירה ופרטית של האדם, כי אם לשירותים חברתיים, לשירותים קהילתיים, לחינוך, לבריאות, להשכלה ולרעיונות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אם כל כך טוב, למה עוזבים את המערכת?

יאיר צבן (מפ"ם):

איוה מין יצר הוא להיטפל לכל עניין? חברי הקיבוץ הם אנשים העובדים קשה, אנשים שרואים כהישג את העבודה שהצליחו להבטיח לעצמם את אפשרות העבודה עד היום האחרון שבו הם יכולים לעמוד על הרגליים. ראו אנשים בני 75—80 הגאים בזה שהם עובדים. דווקא אליהם אתם נטפלים?

מיכאל איתן (הליכוד):

זה המקום היחיד בעולם שאנשים בני 75—80 עובדים?

יאיר צבן (מפ"ם):

כחברה, כן.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה כחברה? תל-אביב איננה חברה? ירושלים? חיפה?

עדנה סולודר (המערך):

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת איתן, אינך יודע, אינך שומע מה אני אומר, אתה צריך ללמוד.

היורד ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, הדין הוא על נסיעות.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא אני פתחתי בוויכוח הזה. דנים על נסיעות לחוץ-לארץ ובקיבוצים, עד שהגיעו אחרי עשרות שנים של עבודה קשה לאפשרות של נסיעה, אנשים עם יכולות על ייהם — הוותיקים הגיעו לזה כשהיו כבר בני 50, 60 ויותר. דווקא אליהם נטפלים?

מיכאל איתן (הליכוד):

איש לא נטפל אליהם. מה הבעיה? אל תהיו צבועים. אל תדברו על נסיעות לחוץ-לארץ כאילו אינכם נוסעים. כלי צביעות.

היורד ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מיכאל איתן, תפסיק להתחרות עם המיקרופון שלי. בבקשה להמשיך.

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת איתן, אני מקווה שאתה שומע את דברי עצמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היורד ד' בן-מאיר:

לא עכשיו, הוא כבר מסיים את דבריו.

יאיר צבן (מפ"ם):

לכן, אני אומר שאסור לנו לירות בלא אבחנה. מוכרח להיות גישה פרגרסיבית לעניין. לא יכול להיות שפועל וגם עצמאי, לאחר שחשכו במשך עשרות שנים והם מגיעים לנסיעה ראשונה לחוץ-לארץ יוטל עליהם אותו נטל — — —

הממשלה מתכננת, כי היתה חייבת בסוף יוני 1984 406 מיליון דולרים לבנקים זרים ועוד מיליארד ו-199 מיליון דולר לשלוחות של בנקים ישראלים בחוץ-לארץ. מאחר שנחונם אלה גלויים, על האוצר להציג את התמונה נכון להיום ולהצהיר אם יש ירידה כתוב זה. האוצר חייב להסביר למה נסגרו בחופזה קווי אשראי לזמן בינוני וארוך ולמה מצאנו לנכון להחזיר חובות, אם קיימת בעיה בתחום יתרות מטבע-החוץ.

אני רוצה לומר לגופם של דברים: אני מצטרף לביקורת של קודמי, חבר הכנסת חיים רמון, על המשמעות המוגבלת, המעוותת בחלקן, של ההחלטות שנחקקו בישיבה הגורלית — במראות כפולות, מכופפות ומשולשות — של הממשלה ביום שני בערב, ולא אחזור על דברי על ההר שהוליד כמה עכברים, חלקם עם מומים מולדים, שכן אני רוצה להתרכז בנושא.

חבר הכנסת, נסיעה לחוץ-לארץ איננה פשע וביקור בארץ אחרת איננו עוון, ומי שמנסה לטעת בציבור הישראלי תחושות אשמה, רחמנא ליצול, בכיוון הזה עושה מעשה אנטי-חברתי, פשוט אנטי-חברתי. זהו מעשה שמתאים היה לעשות אותו כתנאים אחרים, בחברה אחרת. יש שאלה של מצוקה במטבע-חוץ? זו שאלה רצינית, אבל אל נוסף בנושא של נסיעה לחוץ-לארץ כשלעצמה, ללא הבחנה, כדבר שהוא כשלעצמו פסול ופגום, דאי שלא, מהדוכן הזה.

הנורמה של תירות היא לא רק נורמה של כסף והיא לא נורמה של מותרות בחברה מודרנית. היא נורמה של פתיחות, היא נורמה של קומוניקציה בין עמים שונים ותרבויות שונות, ובחברה הישראלית הנורמה הזאת חשובה וחיונית מאין כמוה — מפני הסתגרנות הכפורה עלינו בתוקף המצב הפוליטי והביטחוני שלנו ובתוקף מה שאנחנו מפתחים מתוך המצב הביטחוני והמדיני. עכשיו באים ואומרים: יש שעות קשות, אדרבא, אומרים יותר: שעות חירום. יכול להיות, בבקשה, שיהיה דיון על מצב חירום של המדינה במטבע-חוץ ונסיק את המסקנות בשיטה עקבית, באורח שיטתי לכל רוחב החזית, אבל לא נעשה דבר שיחזור ויקבע את המוטו של חיינו: הכסף יענה את הכול. אמרתי את זה אתמול, אני אומר את זה היום ואחזור על זה מחר, מפני שבכל מעשי החקיקה שלכם אין אתם מונעים נסיעה מהאזרח הישראלי השואף, תענוגות, הכמה למותרות ולהוללות. מי שיש לו כסף יוכל להמשיך לעשות רונדלים סביב כדור הארץ — הוא רק ישלם יותר. אתם פשוט מחלקים את החברה הישראלית לשניים, למעשה לשלושה: לאלה שיש להם ויכולו לנסוע גם הלאה; לאלה שאין להם ולא יוכלו לנסוע, וחלקם אולי גם לא היו יכולים לנסוע; ואלה שבאמצע, המתנדנדים בין צד לצד, ואני חוזר ואומר: אי-אפשר לירות ללא הבחנה.

חבר הכנסת חיים רמון דיבר על 40%—50% שנוסעים על חשבון מס הכנסה. אני קורא בעיתון מהימן עלי, שיש גרסה שקרוב לשני שלישים מהנוסעים לחוץ-לארץ מצליחים לסדר ניכור ממס הכנסה. מדוע הממשלה אינה יוזמת מחקר רציני שהיה, לפי דעתי, מנפץ הרבה אגדות ומונע הרבה שטיפות-מוח בנושא של נסיעות לחוץ-לארץ? אולי נחקור מי הם הנוסעים לחוץ-לארץ, מהי הדירות הנסיעה לחוץ-לארץ? אז אולי קלף נוסף מהמרדף הזה, המקרקרטיסטי, אחרי התנועה הקיבוצית יישמש מהירדים. יחלקו על דרכה של התנועה הקיבוצית או יסכימו לררכה, יעריכו אותה כך או כך — זאת חברה שבנויה כולה על עבודה, על עבודה עצמית, בעיקר של דבר. זו החברה היחידה שיש בה תקרה אובייקטיבית לרמת חיים במובן החומרי של המלה; זו החברה היחידה שהמושג

עולה היום ההשקיה בלבנון וזה גם לא כל כך חשוב. כי המספרים מוחאמים תמיד לצורכי ההסברה של הממשלה. אבל, אין ספק שבפריטים הנוגעים להוצאה ישירה של מטבע חוץ, לבנון עולה מאות-אלפי דולרים ליום. משום מה העניין הזה נראה בלתי מטריד.

הוצאה אחרת מתמדת וגדולה של מטבע חוץ היא על פרויקט ה"לביא". אינני מעלה כרגע את שאלת נחיצותו. אני מניח שהנושא יבוא בקרוב לדיון בכנסת. אבל, זהו פרויקט המתוכנן למשך שנים ואיש אינני יודע בדיוק מתי הוא ייגמר — אולי ב-1989, אולי ב-1990 ואולי בשנת 1991. כינתיים, מוציאים 400 מיליון דולר לשנה על הפרויקט הזה. אני מניח, שאילו קיבלו דחייה של סיום הפרויקט בשנתיים-שלוש שנים, זה היה מאפשר מייד חיסכון גדול הרבה יותר ממה שצפוי מהצעת חוק זו.

שמענו הסברים שהחקיקה הזאת דרושה על-מנת שאפשר יהיה לבוא לארצות-הברית ולדרוש הגדלת הסיוע. אינני יודע אם זה נכון או לא. הדברים לא נאמרו רשמית, זוהי השערה של פרשנים. האם יש ממש בהנחה זו? אני חושב שהיא מבוססת על אשליה. אינני מאמין שאת רצונו הטוב של המחוקק האמריקני נקנה על-ידי הטלת הגבלות מיותרות על תנועתם של אזרחים, בייחוד שכל אחד יכול לעשות את החשבון ולראות שמדובר בחיסכון שולי ביותר. ייתכן שיש עוד ציפיות להגדלת הסיוע מארצות-הברית. אם הן מוצדקות או לא, אינני יכול להעריך. אבל הסיכויים בוודאי לא יגדלו כתוצאה מהחקיקה הזאת.

הייתי רוצה לציין, שבעניין הסיוע האמריקני, עד כמה שאני יכול לראות, יש אשליה משונה ביותר. רק עכשיו ראינו, שמה שמכונה "סיוע כלכלי" לא הוגדל, כי זו ממש הוצאת כסף מהכיס האמריקני ומתן הכסף לישראל על-מנת שתוציא אותו כרצונה, ומה האמריקנים אינם מתלהבים כל כך כרגע. הסיוע הביטחוני גדל מייד ב-400 מיליון דולר. מה הסוד שבדבר? ובכן, הסוד פשוט, סיוע ביטחוני פירושו תוספת עבודה למפעלים יצרניים בארצות-הברית, וזה קל. העברת כסף לישראל — זה קשה וזה גם לא כל כך פופולרי.

לכן הייתי מציע שגופר מכל השלכת היבה הזאת על ארצות-הברית, שהיא תחליף אותנו כרגע האחרון עם איזה סיוע חירום: היא אינה מעשית, אינני מאמין שיש לה סיכוי כלשהו. את החיסכון במטבע-חוץ צריך לעשות על-ידי התארגנות מבפנים, והתארגנות מבפנים מחייבת קבלת החלטות מרחיקות לכת לגבי כל מנה התקציב ולגבי הסעיפים של הוצאת מטבע-חוץ.

מה שיש לפנינו הוא עדות נוספת על הסיכון העקבי של הממשלה להעביר את מדיניותה תחת שבט הביקורת על-מנת לבנות את התקציב באופן חריש. לבנות אותו באופן שיחאים לאמצעים העומדים לרשותנו. הנוק המוסרי הוא בכך שמאזרחים רבים תישלל האפשרות לצאת לחוץ-לארץ כשהם רוצים וכשזה מגיע להם. כל זה איננו שווה במידת החיסכון שהחוק הזה מציע. אני מבקש מאוד שהממשלה תוותר על הנטל הנוסף הזה שהיא מתכוונת להטיל על האזרחים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

יצחק ארצי (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק ההיטל על שירותים מיובאים שהוגש לנו נובע מהמצוקה הגוברת והולכת בחתום

יגאל כהן (הליכוד):

אז יחכו חצי שנה — שנה. מה יקרה להם? הרי מדברים על הקפאה לחצי שנה. מה קורה לכם?

יאיר צבן (מפ"ם):

אוחו נטל המוטל על אדם שיוצא לבייליים פעמיים או שלוש פעמים בשנה אינו יכול להיות מוטל על אדם היוצא בפעם הראשונה לחוץ-לארץ אחרי עשרות שנים של חיסכון. ההיטל חייב להיות פרוגרסיבי.

אני אציע בוועדה, שתהיה ועדת פטור גם לגבי ההיטל הזה וגם לגבי מס נסיעות.

יגאל כהן (הליכוד):

ואז לא תהיה אבטלה, ואז יהיה המון כסף.

יאיר צבן (מפ"ם):

יש אנשים שנוסעים לחוץ-לארץ לצורכי ריפוי, יש מי שנוסע לסעוד חולה. אי-אפשר להכניס את כולם לשק אחד. אני מציע שתתחשבו גם בדור הצעיר שלנו, אנשים שאחרי שלוש שנים וחצי של שירות קשה בצבא רוצים לנסוע לחוץ-לארץ, זה לא פשע. אל תטילו עליהם אותו נטל שאתם מטילים על אחרים. אם אתם חושבים שקיים בארץ מצב חירום, בבקשה, נקבע קריטריונים לנסייה לחוץ-לארץ. אם לא, תיגשו בגישה פרוגרסיבית לנושאים השונים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרח לומר, שגם אני אינני זוכר את המספר שנקב בו סגן שר האוצר אמש, כאשר הציג את החוק, אבל אני מניח שיהיה נכון לומר שהוא נע בין 25 ל-50 מיליון דולר — שיעור החיסכון שהחוק המוצע יביא לאוצר.

בהשוואה לירידה המהירה של יתרות מטבע-החוץ בסכום של כ-280 מיליון דולר לחודש, ברור שכאן מדובר בדבר שולי מאוד וכמעט חסר משמעות. אף כי אני מסכים שדין פרוטה כדון מאה ובכל מקום שאפשר לחסוך צריך לחסוך.

מה שמפריע במקרה הזה הוא, שהדרך המוצעת לחיסכון היא דרך המעוררת כל כך הרכה התנגדות וסלידה. כבר נאמר פה, ואינני רוצה לפתח את הנושא ולהוסיף, כי הדברים ברורים כל כך. מה שמפליא הוא, שאנו עושים מדי פעם בפעם ניסיונות להעביר חוק על הטלת מס, שכה קל לעקוף אותו, ובלי ספק גם יעקפו אותו. תולדות המיסור מראות בעליל, שכאשר מטילים מס שהצירוב איננו מוכן או איננו יכול לעמוד בו ויש לו דרכים להתחמק ממנו — הוא אומנם מתחמק. בעבר הוטלו מסים באירופה — בתקופה די מוקדמת — על בתים, לפי מספר החלונות. באותה עת התפתחה ארכיטקטורה של בנייה בלא חלונות. כאשר ניסו להטיל מס על חקלאים לפי מספר עצי הפרי, הפסיקו לגדל עצי פרי. במקרה שלפנינו, הרי ברור לגמרי שתחזור התופעה של אנשים שיקנו כרטיס לקפריסין או לקהיר, ומשם ימשיכו את המסע שלהם. כך היה בעבר, וזה יחזור ויהיה. ומשום שמש הנסיעות למצרים יהיה רבע ממס הנסיעות שיטל על נסיעות למקומות אחרים, בוודאי יסעו לשם ומשם ימשיכו את תוכנית הנסיעה. אם כן, הציפייה לחיסכון במטבע חוץ, הכנויה על חוק זה, תאכזב בלי כל ספק.

וכל זאת, נוכח העובדה שיש הוצאות גדולות במטבע חוץ שאין נוגעים בהן כלל. כבר הוזכר עניין לבנון. אינני יודע כמה

במטבע הזר לצרכים מסוימים. ייתכן שהגיעה השעה שברגע זה של חירום, במקום שנשאב את הדולר האחרון מהקופה הציבורית, נפנה לאותה קופה פרטית שיש בה עדיין דולרים.

אני חושב שאיננו צריכים "להתלבש" על נושא הנסיעות. בנושא הנסיעות מיצינו את כל האפשרויות. אני רוצה לקוות שוועדת הכספים, שאליה וראי נעביר את הצעת החוק הזאת, תבחן דרכים אחרות.

בגישתי זו אני מוצא עידוד בהצגה ששמעתי או קראתי מפי השר קורפו, אשר ניסה להרגיע את סוכני הנסיעות ולומר להם, שאכן ההחלטה הזאת איננה סופית והיא בגדר ניסיון. ובכן, אני מציע שלא נחליל בניסיונות שאנו יודעים מראש כי הם ייכשלו. סוף מעשה במחשבה תחילה. הבה נרד מנושא זה ונחפש דרכים אחרות כדי שנוכל, במסגרת של צמצומים, של פיקוח על מטבע חוץ ושל חיסכון בדולרים, לאפשר מה שניתן לאפשר בזמנים אלה של מצוקה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי בראון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לעניות דעתי, השנה יגיעו למדינת ישראל כ-1,600,000 תיירים — גידול של כ-40%. זאת אומרת, זו תהיה שנת השיא של התיירות. שכן נוצרו השנה תנאים נוחים לתיירים מחוץ-לארץ. ישראל קטנה והתיירים מגלים אותה שוב. היה מסע פרסומת גדול, ונראה שהשנה נצליח לשכור את כל השיאים בתחום הבאת התיירים למדינת ישראל. התיירים האלה באים במטוסים.

כאשר מדברים על ההיטל — אני בעד הטלת ההיטל. אני חושב שאנחנו נמצאים במירון נושא אל הדולר האחרון, וכל חוק שיאט את הקצב הזה — אני מכרז עליו. אני רוצה שתדעו, אדוני השר ואדוני סגן השר, שבעצם הסוסים כבר ברחו מן האורווה. כשאמרנו לכם שאנחנו מתחילים במירון אל הדולר האחרון חייבתם שנה ומעלה. אמרנו לכם: תמנעו את מכול הישראלים היוצאים לחוץ-לארץ על-ידי מסים פרוגרסיביים, ומה שאתם עשיתם — אתם המתנתם והמתנתם 700,000 ישראלים יצאו לחוץ-לארץ. כאמור, הסוסים ברחו מן האורווה. עכשיו אתם מנסים לתקן, כאשר מלאי הדולרים הלך ואזל.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הסוסים כבר חזרו. עוד מעט יצאו שוב.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

דן תיכון (הליכוד):

אדוני סגן שר האוצר, הרי אני נואם עתה את הגאוס שנשאת פעמים מספר בכנסת. אינני מצטט, אבל אני מכיר את השקפת עולמך, והייתי רוצה לראות כיצד תשיב לי. אנחנו מדברים על ממשלה סוציאליסטית לאומית, שיכולה בעצם לעשות ככל העולה על רוחה בתחום המשק. ראה מה אתה עושה. אתה מטיל את המס הפרוגרסיבי ביותר בתולדות מדינת ישראל. אתה מטיל בעצם מס חדש, שימנע בעד השכבות החלשות ושכבות הביניים לצאת לחוץ-לארץ, אבל לעשירים אתה אומר: אני נותן לכם לצאת. אם אתה קורא בעיתון "דבר" מן הברוקר — עיין בטבלה של הרגסטיביות.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשביל השכבות החלשות צריך להוריד את אגרת הטלוויזיה. על חוץ-לארץ הם רק חולמים או רואים בטלוויזיה.

הרורבות במטבע חוץ. היעד הוא לחסוך מטבע חוץ. השאלה היא האם השיטה המוצעת לנו היא השיטה הנכונה לחסוך במטבע חוץ, או שמא צריכים אנו למצוא שיטה אחרת.

מה היא השיטה הניכרת בחקיקה שהוגשה ביומיום האחרונים? — במקום לצמצם במשירין את ההוצאה במטבע חוץ, חוזרים אל המדיניות שקראנו לה בסלנג "מדיניות ארידור-פלסנר", כלומר, אנחנו מוכנים להקציב מטבע חוץ תמורת תשלום, תמורת כופה. אנחנו חושבים שעל-ידי היטלים שאנו מטילים על הדרישה למטבע חוץ אנו מצמצמים את הכיקוש. הדבר אפשרי, אבל השאלה היא מהו מחירה של השיטה הזאת.

אנו נחקלים עכשיו בכביה הספציפית של היטל על כרטיס נסיעה לחוץ-לארץ. בהיטל זה יש דברים רבים המביאים אותי לשלילת השיטה והדרך. קודם כול יש בכך משום אי-צדק, כי כתוצאה מכך ייסעו אלה שיש להם גם דולרים וגם שקלים, אלה שמישהו אחר מממן את נסיעתם או אלה שמנכים את מחיר הנסיעה ממס הכנסה. אשר לקטיגוריה של הנוסעים על חשבון הציבור, למעשה כל השיטה היא של העברה מכיס לכים. אבל, לא ייסעו אלה שאינם נמנים עם הנוסעים התכופים לחוץ-לארץ. הצעירים היוצאים את הארץ בפעם הראשונה, אנשי עבודה שחשכו פרוטה לפרוטה, ופתאום מתעוררים ודורשים מהם סכום שכבר אינו בנמצא אצלם.

בחודשים האחרונים "מתלבשים" על הנושא הזה. בתקופת השפע, כאשר היו לנו — כפי שאמר אתמול סגן שר האוצר — 670,000 יציאות, לא היו לא מס נסיעות ולא היטל. ב-6-7 החודשים האחרונים הגדילו מחדש את מס הנסיעות, ובנוסף על כך מטילים גם היטל על הכרטיס. השאלה היא כמה אפשר להפיק מנושא זה של מס נסיעות, שעה שאיננו רואים מאמץ לצמצם את היבוא. גם לגבי היבוא של מוצרי מותרות הולכים כאותה שיטה, מטילים מסים במקום לצמצם את היבוא. במקום להגביל אותו. ובכן, האירצק נובע ממיסור כפול, מכך שפוגעים בשכבה החלשה ומכך שסכופו של דבר אין חוסכים מטבע חוץ וממשיאים את המטרה.

לכן, אני חושב שאנו חייבים לחפש שיטה אחרת. השיטה המוצעת לא תחסוך נטו. החיסכון הוא חיסכון לכאורה, חיסכון ברוטו. מקפחים את האיש הקטן, פוגעים בחברות הטיסה, לרבות "ארקיע" ו"אל על", פוגעים בחברות זרות, וכתוצאה מכך — בקשר הגומלין בין תיירות יוצאת לבין תיירות נכנסת, ויש קשר גומלין בין שני הנושאים. מעוררים בדרך זו את ההתחמקות. מעוררים את הקומבינציות, ואם מדברים על חיסכון של 40,000 דולר ברוטו, אני חושב שאנו מגיעים למעשה לחיסכון המסתכם באפס! דולר נטו.

השאלה היא האם זאת השיטה. אני רוצה לקוות שוועדת הכספים, שאליה וראי נעביר את החוק, תמצא שיטה אחרת. לא ייתכן שכאשר אין לנו דולרים נכריז שיש לנו דולרים יקרים, אבל אין לנו דולרים זולים, אם אין לנו דולרים, כי אז אין לנו דולרים, ואנחנו חייבים לדבר על הקטנת ההקצבה או למצוא דרך שתאפשר לנו לקחת דולרים הנמצאים מתחת לבלטות ובכספות — והם נמצאים שם בשפע גדול ולוחצים על השוק — במקום לקחת מקופת המדינה המתדלדלת. אני יודע שדבר זה אינו סימפתי ואינו אתי, אבל זה גם לא אתי להשתמש בשיטות שבהן אנו משתמשים עכשיו.

אפילו במדינה כמו פולין, אשר בה יש איסור על שימוש במטבע זר, כשיש למישהו מטבע זר והוא מקבל אותו מכל מיני מקורות, מחפשים פתוח את המקור ומרשים לו להשתמש

הרי הם משאירים כאן דולרים. אני שואל אותך: מה תאמר להם? הרי בגלל 410 הדולרים הללו הם לא יבואו לכאן.

לפי דעתי, על הכנסת לאשר את ההיטלים הללו, אבל בתוך חודש-חודשיים יש לשנות את ההיטלים מן הקצה. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי בריאון. ואחריו — לחבר הכנסת מאיר כהנא.

חברי הכנסת, אני מבקש לציין את העובדה, שהיום יום ט"ו בשבט, יום הולדתה של הכנסת. ושיושבת ביציע הקהל קבוצה גדולה של עולים מאחיופי. אשרינו שזכינו ששכילי הכנסת ופרוודוריה שוב הומים ועולים מתקבצים לציון. כה לחי.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח שהסבת את חשומת לבי על נוכחותם של אחינו האתיופים כאולם, שהרי אני יושב עם הגב לקהל. אני מרגיש רגנה בלבי על שזכינו לראות פה את אחינו, אשר באו מרחוק. אני רוצה להצטרף בכל לב לברכתך אליהם.

אשר לנושא החוק העומד לפנינו, אני רוצה לומר בראשית דברי, שבאופן עקרוני אני תומך בהצעות האלה. אומר אחרת, בפנורמה של הצעות השונים אשר ננקטים בחודשים האחרונים, שילו הצטרפתי לכוח לי תחום שבו אני מעדיף להכביד לעומת תחומים אחרים שבהם הייתי רוצה שלא להכביד — נדמה לי שכחתם תחום נכון. כי הרי צריך לזכור, שאם מדובר בחיסכון כזה או כזה בתקציב, או הכנסה כזו או כזו בתקציב, מדובר כאן בסכומים גדולים. מי שמתנגד לחוק צריך לומר מאין הוא מציע לקחת. אינני מציע קיצוץ נוסף בשירותי הממשלה. אינני מציע שנפטר עובדים נוספים בממשלה.

אני חושב שהתחום של נסיעות לחוץ-לארץ הוא יעד נכון להכבדת הנטל, כאשר הרקע הוא, כפי שכבר הוזכר, כאן, יציאתם של 700,000 נוסעים ישראלים את ישראל בשנה שעברה. זאת אומרת, כמעט כל מבוגר שלישי בארץ יצא לחוץ-לארץ. זה מצב אבסורדי, לפי דעתי, וזה מצב בלתי נסבל בכל מדינה מתוקנת. מי שמעלה בדעתו להשוות את המצב שלנו למצב בפולין, כפי ששמענו כאן, או למצב בארצות אחרות, איננו יודע מה הוא מדבר. אם יוצאים מפולין, יוצאים אחד לכל 1,000 או אחד לכל 2,000. אפילו בצרפת אין מגיעים למספרים כאלה. בהחלט מן הדין שנגיע לאיזו שיטה שתביא לכך שפחות ישראלים ייסעו.

לא נכונה הטענה, שהסוסים כבר יצאו כאילו מן האורווה. יכול להיות שיש כאן הבדל שולי שיכרע בבחירת הישראלי בין נסיעה בשנה זו לבין נסיעה בשנה הבאה. וייתכן שאלמלא ההיטלים לא היה מגיע מספר הישראלים היוצאים בשנה הבאה ל-700,000, אלא רק ל-600,000. יכול להיות שזה היה כך, אף כי אין כל הוכחה לדבר. אבל, אין מדובר כאן בשוליים אלא בצעם התופעה המועזת הזאת.

צריך לזכור שאם מדובר בישראלי הממוצע הנוסע לחוץ-לארץ, ובדרך כלל מדובר בזוג, הוא מוציא לפחות 2,000 דולר, אם ננקוט לשון זהירה, ולפי עניית דעתי הוא מוציא הרבה יותר. לכן ההכבדה הזאת, אפילו מבחינה יחסית, אינה כל כך גוראה. אני חושב שהממשלה עושה דבר נכון כשהיא מנסה לנקוט צעד שיכול להקטין את מספר הישראלים היוצאים לחוץ-לארץ, ועל-ידי כך גם את זרימת מטבע-החוץ מן הארץ.

דן תיכון (הליכוד):

אבל, אין זאת הטענה שלי. אני בעד הטלת היטל אבל עם מחשבה, שלפחות תהיה בו יחסיות, שלא לדבר על פרוגרסיביות. כאן יש רגרסיביות כרושה, שלא היה לנו כמותה במדינת ישראל.

אני שואל את עצמי: כשאתה בא ומציג את הנתונים ואתה רוצה להטיל היטל או שני היטלים בבת אחת, אתה עושה חשבון של הכנסות והוצאות. הרי אתה יודע, שכתוצאה מההיטלים הללו, למעשה יקטינו חברות התעופה את מספר הטיסות שלהן למדינת ישראל. זאת אומרת, מספר התיירים שיגיעו אלינו ילך ויקטן. כמו ידינו אנחנו מקטינים את ההכנסות שלנו במטבע חוץ. אתה רוצה למנוע בריחה, אבל מנגד אתה מפסיד הכנסות במטבע חוץ.

יתר על כן, כאשר אתה עושה סלקציה לפי הכיס, אינך אומר שההיטל הזה לא יוכר כהוצאה. אתה אומר, שמי שמנהל הנהלת חשבונות עסקית ואתה לא יודע לצורך מה הוא נוסע לחוץ-לארץ — זה יוכר לו כהוצאה. בלאו הכי חלק גדול מן ההכנסות שמצפים להן לא יגיעו לאוצר.

אתה צודק, צריך לעשות משהו, אבל תציג בפני ועדת הכספים חשבון של רווח והפסד ונדע כמה זה עולה למשק, מה ההכנסות שלנו נטו. אין לכם. אתם יודעים שיש בעיה בתחום מטבע-החוץ וצריך לעשות משהו, אבל יכול להיות שכתוצאה מן העסק הזה נפסיד הכנסות בולדרים.

בעיה נוספת — מצרים ו"אל על". יש מי שאומר שכתוצאה מה"תרגילים" האלה, מההיטלים הללו, אנחנו מביאים לכך ש"אל על" תפשוט את הרגל, שכן הנוסעים שלה, תושבי ישראל, יעדיפו לנסוע לקפריסין או לציריך ושם הם יקנו את הכרטיס לגניוירוק. בעצם אתה בא ואומר, שחברת "אל על" תצטרך לעצמם את הקו שלה לגניוירוק, או למקומות רחוקים אחרים, לקנדה, למיאמי. מה אתה אומר לנו? — שאנחנו ועדת הכספים, שבלאו הכי מסבדים היום את הפסדי "אל על", נצטרך להגדיל את הסכום שנעביר ל"אל על". אני מבקש ממך להראות לי זאת על הגייר. יכול להיות שאחך צודק, אבל גם יכול להיות שאינך צודק. אני רוצה לראות את החישובים הללו — כמה זה עולה לנו באמצעות "אל על".

אני צריך להזכיר לך, שלפני כשנה אפשר היה שמשפחה בת ארבעה אנשים תיסע למצרים, תוציא את ההקצבה, שהייתה אז של 2,000 דולר לגולגולת — זאת אומרת, המשפחה הוציאה 8,000 דולר — תיסע למצרים, תחזור לכאן ותמכור את מטבע-החוץ בשוק השחור. בצורה כזאת מימנו את הטיול ואפילו הרוויחו. אתם סיתלים את התופעה הזאת מייד.

מה אתם עושים היום? — אנשים ייסעו למצרים, ישלמו בערך 200 דולר היטל במקום 400 דולר היטל, וככל שמספר האנשים במשפחה גדול יותר — התמריץ לעקוף את ההיטל הזה באמצעות יציאה לחוץ-לארץ מקהיר וחזרה ישירות ללוד גדול יותר. אתם נותנים תמריץ לעשות זאת.

היום כבר כותבים את ה"ספר הלבן", שיאפשר לעקוף את ההיטלים שאדם מטיילם היום. אני אומר לכם: צריך לעשות משהו בתחום יתרות המטבע. צריך להגדיל את ההיטלים. אבל צריך לעשות זאת בהיגיון: לא בצורה שרירותית ולא בשליפה.

אני אצביע בעד כל הצעה שלכם, אבל, רבותי, אל תחיתו יד להיטל רגרסיבי. להיטל שיאפשר רק לעשירים לצאת אל מחוץ לגבולות המדינה.

יש בעיה של ישראלים הגרים בחוץ-לארץ ויש להם דרכון ישראלי. אתה רוצה להביא אותם מדי שנה לביקור מולדת, כי

שטרים, אני רואה שהוא איננו באולם. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אף הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, אחרון המשתתפים בדיון זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי כנסת, אדוני השר, אני רוצה להצטרף לכרכות של קרדמי לעולי אתיופיה הנמצאים כאן, לכרך אותם כחיים טובים, בקליטה טובה, בטמיעה לכל דבר בחברה שלנו, תוך שמירת הייחוד שלהם שהיתוסף על כל הגוונים של עם ישראל.

בהודמנות זאת אני רוצה למחות על העובדה שהעולים הכולו, אף שלא נשאלו, כאילו אין הם בני אדם עם רצונות משלהם, כמעט כפפייה, לנטיעות עצים בהתחליות, ורק בהתחליות, דבר שאורגן לדעתי לשם מטרה פוליטית, מפלגתית. זה מזכיר לי תקופות עגומות מאוד מן העבר, כאשר כך התייחסו לעולים חדשים.

אדוני היושב-ראש, חוק הקפאת המחירים, חוק החליבה, או החוק שנקרא בשם חוק לייצוב המשק, ולא טעיתי כשנקבתי בשם "חוק החליבה", נועד להתמודד עם האינפלציה, עם מאזן התשלומים, עם המצב החברתי של מדינת ישראל, ובעיקר עם המצב הכלכלי. אני מוצא בו שלושה פגמים עמוקים. הפגם הראשון הוא ה"פספוס". זה חוק שבא להתמודד עם הבעיות הכלכליות של מדינת ישראל, ועזב את המרכיבים המרכזיים שמחוללים את המצב הכלכלי. האם משהו מעלה על דעתו שניתן להגיע לייצוב המשק במדינת ישראל, בהתאם לשם החוק, מבלי להתמודד עם ההון השחור? הרי הגורם הכלכלי הפיננסי היחיד במדינת ישראל המסתובב באופן חופשי, כשאין עליו מס ואין עליו פיקוח, הוא ההון השחור.

גדעון גדות (הליכוד):

חשבתי שאתה הרבה יותר אינטליגנטי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תרשה לי בכקשה. אני סבור, ובעצם אני יודע, שזה גורם ככל התהליכים המשקיים המתחוללים בארץ הוא. אי-אפשר להתמודד עם האינפלציה, וזו היתה כוונת החוק, ואי-אפשר להתמודד עם מאזן התשלומים, וגם זו היתה כוונת החוק, בלי להתמודד עם הבעיה של ההון השחור.

יש דבר נוסף שעזבו, ואני מתכוון למחיר ההון. רבותי, שמו על הכותנת את העבודה, את העבודה ואת העובדים בכלל, ואת השכירים בפרט. אך גם עצמאים חלשים, ועליהם כיוונו את הוורק, ואת ההון עזבו. עזבו את ההון אף שכל אדם שלמד מבוא לכלכלה, לא דווקא באוניברסיטה, יודע שמרכיב ההון, אם אין הוא המרכיב המרכזי הראשון, הרי הוא לפחות המרכיב השני בארץ. ובמקרים רבים הוא המרכיב הראשון בגלל שיעור הריבית שאנחנו משלמים, במעורבות ההון בתהליכי הייצור יש לו מקום ראשון כרכים מהמגזרים.

מישהו רוצה להגיע לייצוב המשק כשאנחנו משלמים אחוזי ריבית מטורפים? ואומרים לי שזה חוק לייצוב המשק. היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת רן כהן, אנחנו מדברים על היטל על נסיעות לחוץ-לארץ.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבין, אבל זה קשור באותו עניין.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בסדר, כל עוד אתה יודע שמדברים על זה, בכקשה. תמשיך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יודע מצוין.

ובו בזמן גם לספוג סכום די ניכר, שיוכל לאפשר שלא לנקוט צעדים מכאיבים בתחום אחר.

השאלה המתעוררת מנוסח החוק, כפי שהוא מוצע לנו היום, היא כשל העובדה שאין בו הבחנות. כדאי לשאול את השאלה במי פוגע החוק הזה, כפי שהוא מוצג היום, ובמי אין הוא פוגע.

אני מצטרף בכל לב לדבריו של חבר הכנסת יאיר צבן ולדבריהם של חברי כנסת אחרים הטוענים. שבסך הכול נסיעה לחוץ-לארץ היום אומרת בגדר מותרות. אני חושב שזה מותרות כאשר אורח ישראלי נוסע כל שנה לחוץ-לארץ או אפילו פעמיים בשנה, ולא נוסע עלימנת לראות מכמני תרבות או כדי ליצור קשר עם עמים אחרים, אלא חושב שהוא חייב לנסוע בקיץ אל האלפים הגבוהים כי שם קריר, ובחורף אל אותם אלפים כדי לעשות סקי, ויש רבים כאלה בישראל. ואין לי שום רחמנות כלפיהם. אבל, נוסעים גם חיילים ששירתו בצה"ל שלוש שנים, ושירתו עוד שנה בצבא הקבע, חסכו פרוטה לפרוטתה, והיום זה דבר מקובל מאוד שאותם אנשי קבע צעירים רוצים לצאת קצת מהארץ כדי לראות את העולם. עצם הרצון לצאת מהגטו שבו אנו נתונים בגין המאבקים עם שכנינו הוא טבעי בהחלט, וצריך להבין אותו. לכן, אתם צריכים להגיש חוק אשר ימנע פגיעה בנסיעות שהן לגיטימיות וצנועות בהיקפן.

אני נגד ההצעה למינוי ועדת פטורים. אני מתנגד בכלל להצעה לפטורים רבים, כי מדובר כאן בהכבדה אדמיניסטרטיבית שלא נעמד בה וביצירת פתח למשוא פנים ולכל מיני שיקולים שלא מן העניין.

יאיר צבן (מפ"ם):

צריך לקבוע לזה קריטריונים. נקבע שאם אדם נוסע, למשל, להלוויה של בן משפחה, הוא אינו צריך לשאת בנטל המסים הזה.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לכן אני אומר שלא צריך להקים ועדת פטורים, אלא צריך לקבוע קריטריונים. זה בדיוק מה שרציתי להגיד. אני בעד קביעת קריטריונים, ונגד מינוי ועדת פטורים. אבל, גם אם קובעים קריטריונים, אי-אפשר ליצור שורה ארוכה מדי של קריטריונים מתוך שיקולים אדמיניסטרטיביים. צריך לצמצם אותם. אני רוצה להעלות הצעה פשוטה מאוד, שלא כל כך קשה לבצע אותה מכחינה אדמיניסטרטיבית. צריך לקבוע, למשל, שישראלי שלא נסע מהארץ בארבע השנים האחרונות, או בחמש השנים האחרונות, לא יישא בנטל המסים האלה. הרבה פשוט מאוד לבדיקה. לכל ישראלי יש דרכון, ובדרכון שלו מתחמים כל יציאה שלו. כך שבקלות ניתן לדרוש מהנוסע להוכיח שאכן לא נסע בשנים האחרונות, אם הוא מגיש דרישה לפטור הזה. ניתן בהחלט לעשות דבר מסוג זה.

הייתי שמח אילו יוכלו לעשות דירוגים שונים ולקבוע מדרגות שייצרו פרוגרסיביות בחוק הזה, אבל נדמה לי שזה יהיה קשה מאוד לביצוע. אם בכל זאת נלך לקראת המחשבה של הפיכת החוק הזה לפחות גרסיבי מכפי שהוא היום, אפשר למצוא דרכים פשוטות יותר, שאולי לא ההינה כל כך עדינות בהבחנות שלהם, אבל בכל זאת תיצורנה הבחנות. הן ייתנו למדינה את ההכנסה, ולא אכפת לי שתכבדו עוד כ-100 דולר על אלה שנוסעים פעמיים ושלוש פעמים בשנה ותיקחו פחות מאלה שנוסעים נעשית בשל צורך תרבותי ונפשי מובן, שיש לתמוך בו. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רב לחבר הכנסת בריאון. אני ממין את חבר הכנסת מאיר כהנא. אני רואה שהוא איננו באולם. חבר הכנסת מאיר

הדברים שנשמעו כאן, פטור בלא כלום אי-אפשר. לכן אני קובע: הגידעון במאזן התשלומים בשנת 1984 שופר במידת מה לעומת 1983. היה גידול גדול ביצוא הסחורות והשירותים ובמאזן של סחורות ושירותים אורחיים. למעט שירותי ההון, חל שיפור של יותר ממיליארד דולרים.

לעומת זאת, היה גידול ניכר בהוצאה על שירותי ההון, קרי רכיבת. בשנים האחרונות לקחנו הלוואות או חידשנו הלוואות, כאשר שיעורי הריבית בעולם היו גבוהים. כולם יודעים שה"Prime Right" בארצות-הברית היה יותר מ-20%. נוסף על כך, בשונה מהשנים 1981, 1982 ו-1983, לא נלקחו הלוואות מסחריות לזמן קצר. בשנת 1981 נטל מימון היצוא הועבר מבנק ישראל לבנקים, שגייסו כספים לשם כך והגדילו את החוב של מדינת ישראל. בשנת 1982 היה משבר בענף היהלומים. אנחנו הקטנו את המימון לענף היהלומים מאמצעי הממשלה בכשלושת-רבעי מיליארד דולרים, ומלאי היהלומים ירד ברבע מיליארד. בשנת 1983, הכול יודעים, שהבנקים גייסו כספים בשווקים הבין-לאומיים, כאשר היה ויסות המניות. מעריכים את זה כ-900 מיליון דולר לערך. בשנת 1984, בהשוואה לשנים הקודמות, לא עשינו את הדברים האלה. מכאן נרשמת הירידה בהוצאות.

אני רוצה לומר לחברים, שביקרו את החבילה שהוגשה כולה ואת המס של 15% — כמוכן, כשמדברים על צעדי ספיגה, כל אחד מאוהב בפשרות שלו. אבל, אני רוצה לומר כאחזני כל אלה שהשמיעו ביקורת — אין מס שיוטל היום במדינת ישראל, בקיבולת המסים שאנחנו נמצאים בה, שלא יגרום עיוות כלשהו. השיקול הוא מה התועלת לעומת העיוות.

קיים מצב, שעל כרטיסי נסיעה לחוץ-לארץ לא מוטל מס ערך מוסף. אפשר היה לטעון, שכרטיסים ש-15% מס ערך מוטל לגביהם הם יותר מ-100 דולר, כמו הנסיעות לארצות-הברית ולמזרח הרחוק, הם כרטיסים מסובסדים. לעומת כל מצרך אחר, גם זה שמוצא במשק — וכרטיס נסיעה לחוץ-לארץ בכל זאת איננו מצרך חיוני ממדרגה ראשונה — גם אחרי חילת המסים שהוטלה עכשיו, לרבות מס הנסיעות ולרבות 15%, זה פחות ממוצרי יבוא מיובאים מחוץ-לארץ בשיעור המסים הקיים והמוצע היום; פחות ממכונות ופחות מטלוויזיה, גם אחרי המס הזה. כרוב מוצרי המותרות, גם אחרי 15% — ואפילו תתקבל הגדלת מס נסיעות כ-100 דולר — זה פחות משיעור המיסוי על מוצרים אחרים, בעשרות רבות של אחוזים. מהם אפילו במאות, כמוצר אחד או בשניים. לכן, לא הבינותי מה הזעקה.

לחבר הכנסת חיים רמון — משרד האוצר עסוק בחקיקה מזוהרת של עיגון המלצות ועדת שטיינברג בחוק, ובזמן הקרוב יונח החוק על שולחן הכנסת. תודה רבה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מבקש להצביע על חוק היטל שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון). התשס"ה — 1985.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדת הכספים — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה) (תיקון). התשס"ה — 1985, לוועדת הכספים נתקבלה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

רציתי רק לדעת אם הוא יודע על מה הוא מדבר, ונוכחתי שהוא יודע.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל, אינני יכול להתעלם מן הרקע הכולל שהדבר הזה נמצא בתוכו. במסגרת ההכבדות באה הכבדה בנושא של היטל על נסיעות לחוץ-לארץ. ואני שואל בכל הרצינות, האם ניתן להשלים עם העוול הזה. אנחנו נמצאים בתוך התקופה של עסקת החבילה השנייה, ומוכ"ל ההסתדרות, חבר הכנסת קיסר ניחח כאן מה מצבם של השכירים והכבדה עליהם. על רקע זה עומד הנושא המובא כאן לדיון היום, לא בחלל האוויר, שבו, סתם לך, חגגו במקצת גם השכירים בחגיגה הכללית, בתקופה שבה כל המשק היה בחגיגות. אולי אפשר היה לשחק את המשחק האחר גם לגבי ההיטל.

באים ומטילים היטל, ואני רוצה שהכנסת וחברי יעמידו באמת את עצמם במבחן. שמעתי רבים מן הדוברים, מימין ומשמאל, מציעים מי צריך לפטור מההיטל הזה. מההיטל הזה, ולא משנה שרבים מאוד ניתחו מה משמעותו של כל ההיטל הזה, והגיעו למסקנה שהוא היטל של קש. אבל, חברים, באמת, חילים שמשתחררים מהצבא ורוצים לנסוע לחוץ-לארץ לבילוי לתקופה, צריך לשחרר? כמעט כולם אמרו שצריך לשחרר. פנסיונרים, שלאחר היציאה לפנסיה, בערוב ימיהם, רוצים לנסוע לחוץ-לארץ — — —

אהרן הראל (המערך):

מה יקרה אם לצורך ייצוב המשק במשך שנה אחת, גם כל אלה שאתה מדבר עליהם לא יסעו?

חיים רמון (המערך):

יאיר צבן (מפ"ם):

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה רבה, חבר הכנסת צבן. למה העמדתי את הדברים ברקע? — ככוונתו. בשביל השאלה שלך. אילו הכבידו באמת על כל מי שיש לו, גם בשנה הזאת — הייתי מצטרף לכל מי שרוצה להכביד. אתה יודע מה? — הייתי מכביד גם על שכבות חלשות, גם על חילים משוחררים. אפשר להגיד להם: סעו בשנה הבאה. גם הפנסיונרים ידחו את נסיעתם בשנה. אבל לא זה נעשה, וזה הדבר המקומם.

עוברים את כל אלה שיש להם הון עתק ומשחררים אותם. ולא לה שנים עשירים — אומרים בצדקנות: חכו שנה. אינני מקבל את הצדקנות הזאת. זה נכון לגבי פנסיונרים, וזה נכון לגבי שמבקים את קרוביהם או נוסעים חלילה לטיפול רפואי. זה נכון לגבי אנשים אחרים. את מי פוטרים? — את העשירים מאוד, שרוכס מגלגלים את המס על אחרים, ואת פקיד הממשלה ואנשים אחרים. שממילא אינם משלמים מס.

אתם יודעים מה? בואו נפטור את כל אלה שדוברים כאן שמגיע להם להיות פטורים. על מי נשאר להכביד? — לא נשאר איש. זאת העדות הטובה ביותר לכך שהחוק הזה הוא עוול, כי כולו מוטל על אלה שהוא לא צריך היה להיות מוטל עליהם. לכן אני מתנגד לו.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה, כזה חמוד דברי הנואמים. אני מודה לכול. רשות הדובר לסגן שר האוצר לענות למתווכחים.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הואיל ורוב המשתתפים בדיון, כמוני בדברי הפתיחה, התייחסו למצב המשק במטבע חוץ ולחשבונות שלנו עם העולם. אף שאני לא פירטתי, אחרי

— הודעת הממשלה על החלטתה לחזור בה מהצעת חוק המיס (תיקון מס' 8):
הצעת חוק לייצוב המשק —

ד. הודעת הממשלה על החלטתה לחזור בה מהצעת חוק המיס (תיקון מס' 8), התשמ"ד — 1984*

על-פי סעיף 132(א) לתקנון הכנסת, כי הממשלה החליטה לחזור בה מהצעת חוק המיס (תיקון מס' 8), התשמ"ד — 1984, חוברת כחולה מס' 1667. בזאת הוסרה הצעת החוק מסדריימה של הכנסת.

ה. הצעת חוק לייצוב המשק, התשמ"ה — 1985* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

גם לעניין כל קצבה המשתנית בעקבות תוספת יוקר, הן קצבה תקציבית והן קצבה מצטברת בקופת גמל, ההסדר כיוצא בזה הוצע לגבי כל קצבה המחושבת בהצמדה לשינויים כמדד שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. הוועדה ראתה לנכון לצמצם את תחולתן של הוראות אלה רק לקצבאות תקציביות, ושני טעמים להחלטת הוועדה בעניין זה: 1. פגיעת החוק בחסכוניות מנוגדת לרוחו של חוק ההגנה על השקעות הציבור בישראל ובנכסים פיננסיים, התשמ"ד — 1984: 2. על אף הרצון לשחק את הגמלאים בנטל המוטל על הציבור כולו בייצוב המשק, נראה כי כתוצאה מיידית של ההוראות המוצעות יישארו סכומי כסף רציניים בקופות הגמל, ומן הראוי לשקול באופן מיוחד ולגופו של עניין האם מן הצורך והראוי שכן יהיה. אני שמח לציין שדעת הוועדה בעניין זה נתקבלה גם על דעת שר האוצר, אשר הסיר את הסתייגותו.

ב. עניין זה שהעסיק את הוועדה לא הוצע בחוברת הכחולה אלא תוך דיוני הוועדה. מדובר בסעיף שמספרו 11 ועניינו היטל מיוחד וחד-פעמי המוטל, ואני מצטט — על "מי שעסקו העיקרי בשנת המס 1983 היה במכירת מצרך או מתן שירות שעל-פי תקנה 18 לתקנות יציבות המחירים נקבע שהתקנות לא יחולו עליהם, וכלבד שהמשק כעיסוקו גם בשנת המס 1984". ההיטל הוא 4% מסכום המקדמות שהנישום חייב בהן לשנת המס 1984, והוצע שהוא ישולם עד 10 בפברואר. הנישומים העיקריים לעניין היטל זה — כן נמסר לנו — היו סוחרים פירות וירקות, יהלומנים ותכשיטנים. גם לאחר שוועדת הכנסת החליטה שעניין הסעיף אינו חורג מגדר נושא החוק, נשארו אצל חברי הוועדה פקפוקים רבים. האם אכן זו דרך טובה, יעילה וצודקת להכניס את הנישומים האלה בעול של ייצוב המשק, סעיף קטן (ה) שהכניסה הוועדה בהסכמת שר האוצר נתן אפשרות לפטור סוגים של נישומים מתחולתו של סעיף 11 זה.

בין הגופים שהתייצבו לפני הוועדה היה גוף הקרוי "לשכת ארגוני העצמאים בישראל". ראשי הלשכה האתא לא רק העלו לפני הוועדה טענות לגופו של עניין, אלא גם הוסיפו והסבירו כי הם מייצגים 15 ארגונים של עצמאים, אשר הסתדרות העובדים ולשכת המעסיקים אינן מייצגות אותם. חברים לא מעטים של הוועדה התרשמו שנציגות של גוף כזה היתה יכולה להיות שותפה בעלת-משקל להסדרים כלכליים ארציים כדוגמת עסקת החבילה, אולם הוועדה בתור שכו לא הגיעה למסקנה כלשהי בעניין זה.

אדוני היושב-ראש, לא לפלא יהיה הדבר שיש מסתייגים אחדים לחוק הזה. נדמה לי, שגם המסתייגים מכריעים על עצמם העובדה שהגורמים החשובים ביותר במשק התאחדו כדי

היו"ר ד' כרימאיר:
לפני שאנחנו עוברים לסעיף הבא בסדרי-היום, אני מבקש לקרוא ולהביא לידעת הכנסת מכתב שקיבלנו ממזכיר הממשלה, כדלהלן: "לכבוד מר שלמה הלל, יושב-ראש הכנסת, ירושלים. אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להודיעך,

היו"ר ד' כרימאיר:
אני מבקש לעבור לריני בהצעת החוק לייצוב המשק. חברי הכנסת, הוגשו להצעת החוק הרכה הסתייגויות, ואנחנו נשמע את ההסתייגויות האלה בצורה מרוכזת, כאשר אנחנו נותנים לכל חבר כנסת — — —

חיים רמון (המערך):
רוב ההסתייגויות בוטלו. אני מקווה שקיבלת את המידע הזה. יש רק הסתייגות אחת.

היו"ר ד' כרימאיר:
חבר הכנסת רמון, זה בהתאם לסיכום על דעת כל הסיעות. כבקשה, חבר הכנסת שפירא.

אברהם יוסף שפירא (י"ר ועדת הכספים):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש הצעת חוק לייצוב המשק, התשמ"ה — 1985.

מונח לפניכם נוסח ועדת הכספים לחוק לייצוב המשק, התשמ"ה — 1985, עם הסתייגויות, שני גיליונות תיקונים להסתייגויות וגיליון תיקונים אחד לחוק.

לפני קרוב לשלושה חודשים חתמו הממשלה, ההסתדרות ולשכת התיאום על הסכם לייצוב המשק, הסכם הידוע בפי כול כעסקת החבילה. עיקרו של הסכם זה הקפאה — במחירים, בשכר, ברווחים ובמסים. המסמך המשפטי המסביר את הקפאת המחירים הוא תקנות שעת-חירום (יציבות מחירים במצרכים ובשירותים), אשר פורסמו מייד עם תחילת תקופתה של עסקת החבילה, והוחלפו בנוסח מלא יותר כמה שבועות לאחר מכן. חוק ייצוב המשק, התשמ"ה — 1985, המונח לפניכם היום, עניינו בשלושת האלמנטים האחרים של עסקת החבילה — שכר, רווחים ומסים. הוא הונח, על שולחן הכנסת באמצע תקופת עסקת החבילה, בערב חנוכה, 18 בדצמבר 1984.

ברור שלא קל היה לשלושת הצדדים לעסקת החבילה להגיע אליה. קשים שהיו להם מצאו ביטוי בכך. שהגשת ההצעה איחרה לבוא, וגם בכך שלא בקלות עבר החוק את דיוני ועדת הכספים. אומנם עניין טכני כמו תאריכי התחילה והסוף של התקופה הקובעת, או היקף האיסור על חלוקת דיכידנו, או מתן כיסוי בחוק להעלאת מסים על מצרכים שמחירים הועלה במשך תקופת העסקה — אלה וכאלה היו דברים שהוועדה דנה מצדה ב"גיהרון" ההוראות שבהם. ואולם, שתי בעיות חשובות נדונו ביתר הרחבה ועומק — ועל אלה אבקש לעמוד כאן.

א. לפי הצעת החוק היו השיעורים המופחתים של תוספת היקר צריכים להיות מובאים חשבון לא רק לעניין שכר אלא

דברנו על גמלאים התכוונו, אני בכל אופן התכוונתי לגמלאים על שלושת סוגיהם: — גמלאי הביטוח הלאומי, גמלאי המסדות התקציביות — המדינה בראש וראשונה, העיריות, הסוכנות — וגמלאי הקרנות, רצה משהו לדקדק — ואיני נכנס עכשיו לצד של הזכויות והחובות בקרנות וחוק השמירה על פיקדונות הציבור, שהוא, אחר החוקים שייכנסו לספר גינס, ספר השיאים, ואיני רוצה לומר תחת איה כותרת ושיא של מה יהיה מוגדר חוק שמירה על פיקדונות הציבור בתולדות החקיקה בעולם — אם מעמלים מהאספקט הזה, הפיננסי, שאיני מבטל אותו, אפשר היה לקבוע קו הגנה סוציאלי גבוה יותר מזה של עובדים, כי לאנשים אלה אין אלטרנטיבות מבחינת מקורות הכנסתם.

הדבר השני היה בעיני עקרוני יותר, לדעתי, בשל העדר שיקול דעת מספיק, בהעדר רגישות חברתית מספקת, ואני אומר אפילו בהעדר כבוד עצמי מספיק, הצעת החוק שהממשלה הניחה לפנינו — ואני רוצה שהדברים יהיו כתובים ורשומים כאן כדיון המסכם — משמעותה היתה פשוטה: בתחילה באה הממשלה והצהירה לציבור שההסכם נתון הגנה לעובדים בשכר נמוך, מה פירוש "שכר נמוך"? חיינו לראות, בהסכם, ואחר כך בחוק, התגלה לנו מה הוא שכר נמוך, שכר נמוך הוא כאשר השכר או הקצבה הם מתחת לסף מס הכנסה.

אבל סף מס הכנסה, רכותי חברי הכנסת, היה בנוכמבר ובדצמבר מתחת לשכר המינימום. שכר המינימום עמד על 34% מהשכר הממוצע במשק, הצעת החוק הממעיטה ביותר שהממשלה הניחה שולחן הכנסת הקודמת היתה שכר המינימום יהיה 45%. אם כן, מה אומרת הממשלה לעם, לכנסת? היא אומרת שרק עובדים, אשר משתכרים שכר שהוא מתחת לסף המס, שהוא נמוך משכר המינימום, שהוא נמוך מכל הצעה שקיימת בכנסת לשכר מינימום, רק הם יזכו להגנה. זה היבט אסוציאלי.

ההיבט התחיקתי-המשפטי הוא חמור עוד יותר. בהצעת החוק הזאת הממשלה אומרת, שרק עובדים המועסקים על-ידי מעבידים מפזירי חוק, שבניגוד לחוק משלמים לעובדיהם שכר מתחת לשכר המינימום, רק הם יזכו להגנה. יתר על כן, אומרת הממשלה, מעבידים המעסיקים עובדים מתחת לשכר המינימום, בניגוד לחוק, שישלמו לעובדיהם על-פי החוק הזה תוספת יוקר מלאה — יחזיר האוצר מקופתו למפזירי החוק האלה את השליש שהם אמורים היו לעקר מתוספת היוקר ולא עיקרו.

איך יכולה היתה הממשלה להציע בחוק מתן לגיטימציה למציאות בלתי חוקית? שאלתי זאת את היועץ המשפטי לממשלה.

כולי עולמא יודעים שיש שוק שחור גדול במדינת ישראל, שמדי ליליבולוס. כולי עולמא יודעים שיש פקיד בבנק ישראלי, שמדי פעם יוצא עם חיק וגם מזרים לשם, אם צריך לווסת את העניין, האם יעלה על הדעת שמישהו יבטח את הפקיד הזה בחוק מפני תאונת דרכים ויאמר שאותו פקיד עושה בשליחות המדינה שוק שחור וכדומה? וכאן זה רק היבט משפטי של מתן לגיטימציה למציאות בלתי חוקית. קל וחומר הצד הסוציאלי.

אני רוצה לומר שאני מברך על הנכונות שגילה שר האוצר לוותר ולהסיר את התנגדותו בשאלת גמלאי הקרנות, ואני רוצה לברך אותו על כך שהוא הסכים להצעת הפרשה, שסוף ההגנה על עובד בשכר נמוך יועלה משלוש ורבע נקודות יזכיר, שזה מתחת לשכר המינימום לשלוש וחצי נקודות יזכיר שזה מעל לשכר המינימום, ומשמעות הדבר, שהיום מוסכם על כולם, או כמעט על כולם, שהכנסת אומרת, שהעובדים שהשתכרו שכר

להגיע להסכמה, ושההסתייגויות אינן משקפות אלא הברלי גישה בקשר לפרטים החשובים והחשובים ביותר, אבקש ממך, אדוני, להרשות למסתייגים להשמיע את הסתייגויותיהם.

אני מבקש כבר עתה לברך את חבר הכנסת יאיר צבן על מידת ההסכמה שכבר השיג להסתייגות חשובה אחת שלו.

ועוד משפט לעניין סעיף 11: יש בידי הוועדה הבטחה מצד האוצר לכבד כל המלצה מצד ועדת הכספים בדבר הוצאת סוגי נישומים מתחולתו של הסעיף, ההסדר החוקתי המקובל הוא, שתקנות לעניין כזה באות כיוזמת שר האוצר ובאישור ועדת הכספים, לאור הבטחת האוצר, אני מניח שחבר הכנסת דן תיכון יוריד את הסתייגותו לסעיף 11.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מבקש שתקשיבו להסדר בדבר המשך הדיון בחוק הזה. מכיוון שהיו הרבה הסתייגויות, הוסכם בין המסתייגים שהם יגישו את הסתייגויותיהם בצורה מרוכזת. כל אחד יקבל חמש דקות, פרט לחבר הכנסת יאיר צבן, שיקבל עשר דקות. אחר כך נצביע על ההסתייגויות סעיף אחר סעיף, אם כן, עכשיו נשמע את ההסתייגויות בצורה מסודרת.

רשות הדיבור לראשון המסתייגים — חבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי בראון.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו באים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית של חוק ייצוב המשק, שהוא חוק עסקת חבילה א', אינני יכול שלא לפתוח את דברי בהבעת הערכה לעובדיה שעסקת החבילה הראשונה השיגה מטרה חלקית, מוגבלת, אבל חשובה — רגיעה במשק, אבל, בכך, לפי דעתי, היא הבליטה מחלל חמור ביותר במדיניות הממשלה, שלא השכילה לנצל את תקופת הרגיעה הזאת של שלושה חודשים, כדי לעשות את אשר מוטל היה עליה לעשות — להציג בפני העם, בפני הכנסת, תוכנית כלכלית מלאה ומפורטת שיש בכוחה לחלץ את המשק, את הכלכלה הלאומית שלנו, מהביצה המוקפת שבה היא שקועה.

ורכשיו לגופו של ההסתייגות: אנחנו, חברי מרדכי בראון ואנוכי, עם חברים אחרים, ניהלנו בוועדת הכספים של הכנסת, כרוב השאלות, לא כבולן, מערכה ממושכת על כך שהחוק יתוקן, באורח שלדעתנו יהיה יעיל לא פחות, והרבה יותר צודק, היום, כאשר אנו באים לוותר על כל ההסתייגויות שלנו למעט הסתייגות אחת, אין אנו באים לוותר על התכנים שכללנו במרבית ההסתייגויות הללו, אלא דין הפרשה הוא כזה, שכל צד תורם את תרומתו להשגתה.

אני רוצה לומר, שהמערכה שלנו היתה על חלוקה צודקת של הנטל, וחלוקה צודקת של הנטל איננה רק שאלה מוסרית. אי-אפשר לגייס עם, אי-אפשר לגייס חברה למאמץ מלוכד, אם אין תחושה שהנטל מחולק באורח צודק.

לא אירכה בדוגמאות. אמקד את דברי באותן שתי שאלות עקרוניות שעליהן אמרנו — לא חס וחלילה כפי שנמנו וגמרו כעליית בית-אנחה בלוד — יהיה זה לא יעבור — אלא — ייאבק וישתדל שלא יעבידו את החוק כמו שהוא.

השאלה הראשונה היתה צמצום הפגיעה בגמלאים, וצמצום הפגיעה בגמלאים לא רק מכיוון שרוב הגמלאים נתונים בשלושת העשירונים התחתונים, אלא מפני שזה הסדר בין הממשלה, המעסיקים והעובדים, והגמלאים הם אלה שכבר נתנו את חלקם בעבודה והם חיים היום ממה שהם צברו לעת זקנה.

להציג קבל עם ועדה את הכנסת כחנות גומי. ובמקרה הזה הדבר בולט פי כמה וכמה, משום שהן חברי הליכוד והן חברי המערך, לא כל שכן חברי האופוזיציה, היו להם תיקונים רבים לחוק, וביניהם תיקונים שכולם הסכימו להם, ואין זה בא בחשבון שהממשלה תאמר: כזה ראה וקדש, אינכם רשאים להכניס שום שינוי.

אני מבין שהיתה פה עסקה, אבל אחרי הכול העסקה לא היתה עם אויבי המדינה, היא היתה עם שותפים לעניין. גם המעסיקים וגם ההסתדרות אינם אויבים בעניין זה, וגם הם יכולים להבין כאשר ועדת הכספים של הכנסת מציעה תיקונים, והגישה שהיתה כל כך נוקשה בתחילת הדרך, ותודה לאל הגמישה קצת לאחר מכן, היתה פסולה כגישה עקרונית של הממשלה לכנסת ולוועדה מועדונית.

הערה שנייה — אף אני חושב שעסקת החבילה הראשונה כשלעצמה הצליחה. למרות כמה תקלות ולמרות כמה עיוותים היא הצליחה בהשגת ציון המשק, ואין ספק שעליית מרד של 3.7% בחודש דצמבר הפחיתה את כולנו לטובה, והיתה מעל ומעבר למה שציפו. ואולם, חייבים אנו להזכיר מעל דוכן זה, שאת שלושת חודשי העסקה הראשונה הממשלה בזבה, אני מקווה שהיא לא תמשיך לבזבז את תקופת העסקה השנייה. אנחנו רואים היום הצעות ממשיות יותר, והובטח לנו שיהיה קיצוץ מסוים בתקציב הממשלה הפרוצדורלית לחקוק שנותרה עד סיום שנת התקציב השוטפת, והקיצוץ הזה כמעט שלא בוצע, דבר המעיד כי ספקות רציניים האם הדיכורים על הקיצוץ של התקציב של השנה הבאה יעמדו במבחן והתקציב אומנם יקוצץ. אני מקווה שאתכבדה, אבל אני חייב לומר בהקשר זה, שאת חודשי העסקה הראשונה בזבה הממשלה מבחינת הניתוח שהיתה צריכה לעשות על-מנת לנצל את יתרונותיה של העסקה, שהיא כשלעצמה הצליחה.

אשר להסתייגות שהגשנו לחוק, כבר פירט את הדברים חבר הכנסת יאיר צנן. אני רוצה לומר רק משפט עקרוני אחד בהקשר זה, והוא לגבי הגדרת השכבות החלשות במדינה. הגיע הזמן שנגדיר לעצמנו, האם מדובר באיזה עשירון תחתון מסכן ואומלל, הראוי לסעד, או האם מדובר בהגדרה סוציולוגית כלכלית הרבה יותר ברורה. קודם כול, כאשר מדברים על שכו מינימום, הרי כלשוננו כן הוא — המדינה אמרת שמי שמרוויח פחות משכר המינימום, מרוויח פחות מהמינימום המקובל במשק. הממשלה חייבת להקפיד על כך, שכאשר היא מגישה הצעות לתיקונים כלכליים במשק, היא תכבד את תפיסתה היא.

אילו היה מצבנו טוב יותר, הייתי אומר שצריך להתחיל מהצד, כלומר כל מי שהכנסתו היא למטה מהממוצע ראוי שיעזרו לו, ולפתותו שלא יפגעו בו, ויפגעו רק באלה הנמצאים מעל לממוצע. אבל, כיוון שבמצבנו אין אנו יכולים לבצע זאת, לפחות נקפיד על משמעותו ההוגנת של המושג "מינימום", ולעולם לא נרשה לעצמנו לחת פרסים למי שפוגע בעיקרון הזה. הממשלה עצמה צריכה לקבל עליה את הפרינציפ הזה.

ומשפט אחרון — הואיל וגם אני, כחברים אחרים בוועדת הכספים ובכנסת, מתאבל קשות על הליכתו של חבר הכנסת זיגור מאתנו, אני חייב לומר מלה אחת: חבר הכנסת זיגור, כידיע לכל חברי ועדת הכספים, ודאי גם ליתר חברי הבית, נאבק בעקשנות רבה ובאומץ ובעקביות לעזור ולתמוך במעמדם של העצמאים במשק, לצערי אינני יכול ללכת אחר לאורך כל הדרך שבה הוא רצה ללכת, אבל בדבר אחד אני יכול לחזור ולפנות לממשלה, ואמרתו זאת גם לשר האוצר ישירות: במדינת ישראל מוכרים היום שלושה סקטורים כלכליים:

מינימום בחודשים נובמבר-דצמבר לא ייפגעו מהחוק לייצוב המשק.

פשרה זו שהושגה מאפשרת לנו לוותר על כל ההסתייגויות שלנו ולמנוע מהכנסת דיון בהסתייגויות אלה במשך 30 שעות.

אני רוצה להודות שוב לשר האוצר, לסגנו, לראשי הסיעות בוועדת הכספים וליושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם שפירא, על העזרה שהם הגישו, ולחבר הכנסת גולדשטיין שעזר בתהליך הלידה הקשה הזה של השגת הפשרה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, שכאשר אני מחזיק בידו חוק זה, אינני יכול שלא לזכור כי בחלק מהריונים בו השתתף חבר הכנסת יצחק זיגור, וזכרנו לברכה, שנלחם גם בדיון על החוק הזה את מלחמתו העקשנית, השיטתית, העקבית והמתמדת, לפי השקפת עולמו, למען העקרונות שהוא האמין בהם, למען הציבור שהוא ראה את עצמו שליח שלו, ונלקח מאתנו כעיצומה של עבודתו בכנסת, כעיצומה של פעילותו הציבורית. וכיום הזה, שבו אנו מלווים חבר לעבודה כוועדה ובמילאה, ירבו רעיוני ופוליטי, בדרכו האחרונה, ראוי היה שנמנע מהכנסת את הדין מורת הצעבים הזה.

הי"ד א' שוסטק:
תודה. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי בריאון להביא את ההסתייגויות, ואחריו יביא את ההסתייגויות חבר הכנסת צ'רלי ביטון. הוא איננו באולם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אנמק את ההסתייגויות.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו דנים פה בחוק שבגינו עבדה ועדת הכספים עצרת שעות מתוך מאמץ רציני מאוד לברר היטב את ההשלכות שלו. אינני יכול שלא לפתוח בדברי שכתב לשני אנשים: הראשון — יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת שפירא, שעמד בפני התקפות לא מעטות, אבל גילה לגבי חוק זה מידה אדירה של סבלנות, והוא ראוי לשבח על כך; והשני — חבר הכנסת צנן, שבעקשנות ובתבונה רבה ניהל מאבק שאני גאה על כך שנסתפחתי אליו כחבר כנסת צעיר, ונתתי לו את תמיכתי, ואשר בסופו של דבר הצליח, לפחות באופן חלקי, להביא לידי כמה תיקונים חשובים בחוק.

אשתדל שלא להאריך בדברים, אף שעסקת החבילה היא נושא שעוד יחקרו אותו היטב חוקרי תולדות הכלכלה הישראלית. אבל, אני בכל זאת רוצה להעיר שתי הערות לפני שאנמק את ההסתייגויות: האחת היא מעין מחאה, על כל פנים ביקורת, שיש לי על הדרך שבה נהגה הממשלה בוועדה. כידיע לכל, הממשלה הגישה את הצעת החוק למעלה מחודש לאחר תחילת עסקת החבילה, ולא היתה שום סיבה לכך. אנחנו רואים את החוקים שמוגשים היום תוך יומיים, תוך יום, ואפילו תוך לילה. לא היתה שום סיבה שהממשלה תגיש את חוק עסקת החבילה הראשונה באיחור כה רב.

אבל, זה פחות חמור מן הדבר השני, שהממשלה הציגה בפני הוועדה נוסחה, אם להתבטא באנגלית: "Take it or leave it", כאילו החוק הוא מקשה אחת, כפי שהתבטא שר האוצר: אסור להזיז בו לבנה אחת. אני מופל מדינה וביה גישה כזאת כלפי הכנסת. הממשלה איננה יכולה להגיש לכנסת הצעות ולומר שאין להזיז בהן לבנה. אמירה כזאת פירושה:

עניבת החנק מסביב לצוואר המדינה, המשבר הכלכלי והחברתי ל"ך ועמיק, ובעלי ההון הגדול והבנקים הם שיצאו נשכרים מכל העסקות והחוקים האלה. זו תהיה התוצאה של החוקים לייצוב המשק ושל העסקאות למיניהן.

לכן, בלענו ואנו מביעים את התנגדותנו לחוק הנקרא בציניות חוק לייצוב המשק.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן. הוא איננו כאולם. גם חבר הכנסת מתחילו פלד איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

מרדכי וירשובסקי (שינוי מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, אני יכול לומר את דברי ממקומי. ההסתייגות. כפי שהשגתי אותן, נתקבלו למעשה. והן בחוק החוק, לכן אין לי מה לנמק. אני רוצה רק לומר, שאני מצטער על שעסקת החבילה הראשונה לא הולידה תוכנית כלכלית טובה יותר.

הי"ר א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בעוד שעות אחדות נלווה את חבר הכנסת יצחק זייגר, זי"ג, למנוחת עולמים. בהסתייגות לסעיף זה שותף זי"ג, וזכרוננו לברכה. זו אחת העדויות, אחת מני רבות, למאבקו ולעיקשותו, ולאיריות שהנתן אותו.

כבוד היושב ראש, החוק הזה, שאני מחייב אותו, בא להטיל היטל על עצמאים. ומה הסיבה להטיל היטל על עצמאים? הסיבה היא, שהם אינם שותפים לכאורה לעסקה. נכון, הם אינם שותפים, משום ששלושה אינטרסנטים היו שותפים לעסקה: הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. העצמאים לא היו שותפים, לכן אומרים שהם לא שותפים. אבל הם היו שותפים לעסקה, משום שכאשר ההכנסות יורדות ויש מיתון, העצמאי שותף לעסקה, ועוד איך הוא שותף.

לכן ההיטל שמוטל עליהם בחוק הזה הוא היטל של שלושה גורמים. אינטרס איננו מושג פסול, אבל אלה שלושה גורמים אינטרסנטים, שחברו יחד והטילו את עולם על הגורם האחר שאיננו מיוצג.

אני שולל לחלוטין את ההפרדה הקיימת במשק זה כבר בין שכיר לבין עצמאי. זה יוצר קיטוב בחברה, זה משמש גורמים וקבוצות אלה באלה. אל תגידו אדם לפי מעמדו הסקטוריאלי, לפי מקור הכנסתו, לפי מי שמעסיק אותו. הגדירו נוסק, הגדירו מפרנס לפי הכנסתו, ומתי הוא משלם את המס.

מה ההבדל, אדוני היושב ראש, בין צבע או איש שירות מחשבים, שנותן את עבודתו כמי שקרוי היום שכיר, ומקבל את שכרו ב"ו בחודש, לבין צבע הנחשב לעצמאי, שעובד אצל שני גורמים, בשתי חברות, אבל מקבל את התמורה בעד עבודתו גם כן ב"ו בחודש. וממנה מנוכה מס במקור? מה ההבדל בין השניים? האחד קרוי "שכיר" ויש לו הגנה שלמה של כל המערכות, ואילו השני, שכמובן של חשלוש המס ומועד התשלום דומה לראשון — הוא נחשב לעצמאי. מדוע אותו אדם שנותן עבודה ומקבל על שקרוי שכר ב"ו בחודש, וממנו מנוכה מס במקור, ישוחרר מהעול, ואילו על האחר, שנותן את אותו שירות במשך החודש, מקבל שכר ומשלם מס במקור, אבל הוא נקרא עצמאי — מדוע עליו נטיל את ההיטל?

הממשלה, המעסיקים והעובדים. בפועל, מבחינת המצב הראלי של מדינת ישראל, יש עוד סקטור אחד — סקטור העצמאים. זה סקטור עם בעיות מיוחדות משלו, עם צרכים משלו ועם יתרונות משלו. איננו מכירים בו, הוא גם אינו מאורגן כהלכה. לזכרו של חבר הכנסת זייגר אני רוצה לקרוא לממשלה לתת את דעתה על הנושא הזה ולחשוב על הדרך שבה אפשר יהיה לארגן את הסקטור הזה. ולהכיר בו כסקטור שיש להתחייב לבעיותיו. לא תמיד יש לקבל את טענותיו, אבל לפחות יש להתחייב אליו בדרך המיוחדת הראויה לו.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. לחבר הכנסת ביטון יש הסתייגויות לחוק. חבר הכנסת טובי ינמק אותן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, הסתייגויותינו כאות לבטא את התנגדותנו לחוק ייצוב המשק. חוק זה הוא פרי עסקה א' ועסקה ב', שחברו יחד כדי להביא — אפילו באופן מוצהר, מפי הממשלה — להורדת רמת חייהם של המוני העובדים, כביכול כדרך לייצוב המשק.

על-פי עסקאות אלה יבוטלו הסובסידיות על המצרכים החיוניים ויעלו המחירים שיטתית. כל הדיבור על הקפאת מחירים הפך לדיבור דמגוגי וציני. את זה מוכיח ביטול ההקפאה על מצרכים חיוניים כמו חשמל, מים, דלק ומצרכים אחרים.

העסקה נשענת על עיקור תוספת היותך, עד ביטולה. זה מעשה שיש בו פגיעה באחד ההישגים הגדולים ביותר, בעצם יש בו חיסול של אחד ההישגים הגדולים ביותר של ציבור העמלים, להגנה על רמת חייהם.

את ציבור העובדים והמוני העם יכו בהעלאת מחירים, בהטלת אינספור מסים חדשים ובהקטנת השירותים הציבוריים. נוסף על זה, נוסף על הורדת השכר, יכו אותו גם במכת האבטלה. ואת כל זה עושים בשם ייצוב המשק. אך לאמיתו של דבר, זה מילוי תכתיביהם של בעלי ההון האמריקנים. הפעם העבירו האמריקנים את תכתיביהם באופן הגס ביותר, על-ידי איגרות משר החוץ שולץ שהתפרסמו ועל-ידי משלחות שבאו ולחצו. תכתיבים אלה הם גם כהתאם לאינטרסים של בעלי ההון הגדול בישראל. כל אלה דוחפים ליצירת תנאי חיים של קולוניא, למען הפקת רווחים גדולים יותר מהשקעות ומניצול כוח האדם העובד ובעל המקצוע בישראל.

כל הלחץ הזה מופעל באמצעות הנפנוף בהגדלת הסיוע האמריקני. ההגדלה הזאת כולה מיועדת להוצאות הצבאיות, הנחוצות לצרכיה האסטרטגיים של ארצות-הברית. הן מוצאות למעשה בארצות-הברית עצמה, אך מחייבות גם הגדלת את הוצאותיה הצבאיות של ישראל עצמה. דבר זה עומד בניגוד לכל הדיבורים על הצורך בצמצום ההוצאות, ואף מגביר את תלותה של ישראל בארצות-הברית ואת השתעבדותה לה, בניגוד לכל אינטרס פוליטי וכלכלי.

כל הדיבור על ייצוב המשק והבראות הוא דיבור-סרק, אם לא נוגעים ביסודות המשבר, בסיבות האמיתיות לאינפלציה, בסיבות האמיתיות לגירעון בתקציב ולחובות הגדלים של המדינה. הסיבות האלה הן ההוצאות הצבאיות הענקיות והחורבנות, הנוכעים ממדיניות המלחמה, הכיבוש וההתנחלות. הוצאות אלו מגיעות כיום ליותר מ-70% מתקציב המדינה.

כמצב כזה, חברי הכנסת, האינפלציה תמשיך לדוור, הגירעון בתקציב ימשיך לגדול, חובות המדינה ילכו ויהדקו את

הרבה דברים שיש בהם צדק פלוס. שלושת הגורמים מצאו שפה משותפת כדי לחתום על העסקה, ולכן אני מציע להוריד את ההסתייגות שלך ואת כל יתר ההסתייגויות.

הי"ר א' שוסטק:
אנחנו ניגשים להצבעה. לסעיף 1 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 1? מי נגד?

ה צ ב ע
סעיף 1 נתקבל.

הי"ר א' שוסטק:
לסעיף 2 ההסתייגות לחברי הכנסת. האם זו אינה אותה ההסתייגות שנתקבלה?

יאר צבן (מפ"ם):
כן.

הי"ר א' שוסטק:
זו ההסתייגות בקשר להגדרת סף המס המציעה שלוש וחצי נקודות זיכוי במקום שלוש ורבע נקודות זיכוי. אני צריך להצביע גם על זה?

יאר צבן (מפ"ם):
כן.

הי"ר א' שוסטק:
אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות לסעיף 2 של חברי הכנסת ששמותיהם מפורטים בלוח ההסתייגויות.

ה צ ב ע
התיקון של קבוצת המסתייגים לסעיף 2
נתקבל.

סעיף 2. עם התיקון שנתקבל, נתקבל.
סעיף 3 נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף 4 לא
נתקבל.

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הי"ר א' שוסטק:
אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברי הכנסת מגן, פלד, וירשובסקי וטובי לסעיף 5. מי בעד? מי נגד?

השר י' הורביץ:
הם ויתרו.

הי"ר א' שוסטק:
הם לא ויתרו.

יאר צבן (מפ"ם):
מי נמנע?

הי"ר א' שוסטק:
מי נמנע?

קריאה:
הורידו את ההסתייגות.

הי"ר א' שוסטק:
הורידו? פה כתוב.

וזהי ההסתייגות שלי ולכן אני מציע, אדוני היושב-ראש, שחברה שנותנת תמורה ליחיד, שממנה ניתן לנכות מס במקור, יהיה הניכוי באותם חודשים נמוך כ-3% לעומת השיעור באחרים שהוא חייב לנכותו לפי דין. הווי אומר, אם יש חברה שמשלמת לשכיר או לעצמאי בעד שירות — למורה בעד שיעור פרטי, לצבכ בעד עבודת צביעה, לאיש שירות בעד שירות מחשבים שהוא נותן — היא משלמת לו תמורה ומנכה מס במקור — אותו עצמאי יהיה משוחרר מההיטל.

הייתי מציע לאוצר ולממשלה לחשוב היטב על שינוי ערכים כתחום הזה. לא עוד מושג של שכיר ועצמאי וקטובים וסטטיסטיקות כמה זה משלם וכמה השני איננו משלם, אלא גכיית מס, מייד עם תשלום התמורה, מכולם באופן שווה. כתחום הזה אני סוציאליסט.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה. צריך לגשת להצבעה. אני חושב שצריך לכנס את חברי הכנסת.

יאר צבן (מפ"ם):
אפשר להבין את זה עכשיו.

הי"ר א' שוסטק:
את התוק הזה צריך לקבל במספר גדול של חברי הכנסת.

יאר צבן (מפ"ם):
נכון.

הי"ר א' שוסטק:
מי שנמצא — נמצא, מי שאיננו — איננו. אנחנו ניגשים להצבעה.

אברהם יוסף שפירא (י"ר ועדת הכספים):
קודם תשובה על ההסתייגויות.

הי"ר א' שוסטק:
אתה רוצה להשיב?

אברהם יוסף שפירא (י"ר ועדת הכספים):
בוודאי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני רוצה לשמוע בעניין העצמאים.

הי"ר א' שוסטק:
בבקשה.

אברהם יוסף שפירא (י"ר ועדת הכספים):
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד הכיסאות הריקים, כי אני מדבר בעיקר אל כיסאות ריקים.

הי"ר א' שוסטק:
אבל הם מתמלאים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
יש לך דקה לכל כיסא.

אברהם יוסף שפירא (י"ר ועדת הכספים):
יש הסתייגות אחת: לסעיף 2 בהגדרת "סף מס" במקום "שלוש ורבע נקודות זיכוי" יבוא "שלוש וחצי נקודות זיכוי". ההסתייגות זו נתקבלה גם על דעת האוצר.

לגבי כל יתר ההסתייגויות: חלק גדול מהן בוטלו.

לחבר הכנסת תופיק טובי אני רוצה להגיד: עסקת החבילה היתה דבר הכרחי. יש הרבה דברים שיש בהם אי-צדק ויש

חברת כ"י ישיבה נ"ה, ט"ו בשבט התשמ"ה (6 בפברואר 1985)
— הצעת חוק לייצוב המשק —

מרדכי וירשובסקי (שינוי-מפלגת המרכז):

אני הסרתי את ההסתייגות.

היו"ר א' שוסטק:

מי בעד סעיף 7 כהצעת הוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

סעיף 7, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

לסעיף 8 הסתייגות לחבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי-מפלגת המרכז):

אין לי.

היו"ר א' שוסטק:

גם כן לא? אצלי רשום.

ה צ ב ע ה

סעיף 8 נתקבל.

סעיפים 9 ו-10 נתקבלו.

סעיף 11 נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ח' טובי לסעיף 12 לא

נתקבל.

סעיף 12, כהצעת הוועדה, נתקבל.

סעיף 13 נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שלישית. מי בעד, ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

— רוב

בעד החוק

— מיעוט

נגד

חוק לייצוב המשק, התשמ"ה — 1985.

נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים ביום שני בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13:22.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת ר' מגן, מ' פלד, מ' וירשובסקי וח' טובי לסעיף 5 לא נתקבל.

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

סעיף 6 נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

לסעיף 7 הסתייגות לחברי הכנסת אריאל ויינשטיין,

תופיק טובי ומרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

ויתרו.

היו"ר א' שוסטק:

גם על זה ויתרו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יש לי בקשה שיצביעו על ההסתייגות שלי.

היו"ר א' שוסטק:

מי בעד ההסתייגות? מי נגד?

גדעון גדות (הליכוד):

מי נמנע?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, יש הסתייגות נפרדת: יש הסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין ויש הסתייגות של תופיק טובי, ואתה צריך להצביע בנפרד את ההסתייגות הזאת ואת ההסתייגות הזאת.

היו"ר א' שוסטק:

אתה רוצה שאני אפרט? — בסדר. לסעיף 7 הסתייגות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 7

לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ח' טובי לסעיף 7 לא

נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

לאתו סעיף, הסתייגות של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

א. סדרהיום לשיבות נ"ג — נ"ה

- א. הכנסת בעבודתה — לרגל יום כינון הכנסת בט"ו בשבט.
 ב. הודעת הממשלה על הערכות צה"ל בלבנון.
 ג. שאילתות ותשובות.
 ד. שאילתות בעל-פה.
 ה. הצעת חוק זיכרון השואה והגבורה — יד ושם (תיקון).
 התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 ו. הצעת חוק היטל על רכוש (הוראת שעה).
 התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 ז. הצעת חוק יסוד: מבקר המדינה (קריאה ראשונה).
 ח. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר).
 התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 ט. הצעות לסדרהיום.
 י. הצעת חוק להארכת תוקפן של חקנות שעת-חירום (שיפוט בעכירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 6). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יא. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יב. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יג. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 יד. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון). התשמ"ה — 1984 (קריאה ראשונה).
 טו. הצעת חוק מיסוי נקודות קצבה (הוראת שעה) (תיקון). התשמ"ה — 1984 (קריאה ראשונה).
 טז. שחיקת הקצבאות לגמלאים — הצעתו של חבר הכנסת ר' כהן.
 יז. הקפאת הבנייה הציבורית — הצעתו של חבר הכנסת מ' חריש.
 יח. הצעת חוק לייצוב המשק. התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 יט. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים (הוראת שעה). (תיקון). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
 כ. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל אוזלת ידה בטיפול בביטחון ביהודה ובשומרון ובהבטחת חיי המתושבים.
 כא. הצעות חוק של חבר הכנסת.

ב. הצעת חוק לייצוב המשק. התשמ"ה — 1985

ס ר ק א : מטרת החוק

1. מטרת החוק

מטרת חוק זה היא לעשות לייצוב המשק בישראל, והוא מושתת על רצונם של הממשלה, ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, לפעול במשותף להשגת מטרה זו.

ס ר ק ב : הגדרות

2. הגדרות

בחוק זה —

"הסכם" — הסכם קיבוצי כללי או מיוחד כמשמעותם בחוק הסכמים קיבוציים. התשי"ז — 1957, חוזה עבודה או הסדר אחר, קיבוצי או אישי, שלפיו מעביד משלם שכר לעובד;
 "הסכם תוספת היוקר הבסיסי" — הסכם קיבוצי (בסיסי) רבי-שנתי בדבר תוספת היוקר שנחתם בין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל ביום י"ז בסיוון התשמ"ד (17 ביוני 1984) ושמספרו בפנקס ההסכמים הקיבוציים הוא 7055/84. לרבות צו ההרחבה לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957, שהוצא לגבי¹;

¹ ס"ח התשי"ז, עמ' 63.² י"פ התשמ"ד, עמ' 3156.³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120."הפקודה" — פקודת מס הכנסה³;

"התקופה הקובעת" — התקופה שמיים ז' בחשוון התשמ"ה (2 בנובמבר 1984) עד יום י"א בשבט התשמ"ה (2 בפברואר 1985);

"התקרה" — כמשמעותה בהסכם תוספת היוקר הבסיסי;

"חברת מעטים" — כמשמעותה בסעיף 76(א) לפקודה;

"בעל שליטה" ו"חבר" — כמשמעותם בסעיף 32 (9) לפקודה;

"מעביד" — כל המשלם שכר או אחראי לחשלומו;

"נקודת זיכוי" — כמשמעותה בסעיף 33א לפקודה, כפי שתואמה לאותו חודש;

"סף מס" לגבי חודש פלוני — סכום השווה לשלוש נקודות זיכוי ורבע, מחולק ב-12 וכפול 5;

"קצבה" — כמשמעותה בסעיף 9א(א) לפקודה;

"שכר" — הכנסת עבודה כמשמעותה בסעיף 2(2) לפקודה, אך למעט הכנסת עבודה שמקבל מחברת מעטים חבר שהוא בעל שליטה בה;

5. חישוב שכר וקצבה

(א) נקבע בחיקוק או בהוראת מינהל שרכיב מרכיבי קצבה הוא תוספת יוקר או שקצבה משתנה בהתאם לשינויים בתוספת היוקר, יחושב הרכיב או השינוי בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984, לפי השיעורים המופחתים של תוספת היוקר כאמור בסעיף 4(א).

(ב) נקבע בהסכם ששכר, רכיב שלו או תוספת לו, יחושבו לפי שער מטבע חוץ, ייעשה החישוב בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 בשקלים. לפי השער היציג שפרסם בנק ישראל לאותו מטבע ביום ו' בחשוון התשמ"ה (2 בנובמבר 1984) בתוספת שני-שלישים משיעור השינוי בשער מן היום האמור עד היום שבו היה זכאי העובד לקבל את שכרו בעד כל אחד מהחודשים האמורים.

(ג) נקבע בהסכם, בחיקוק או בהוראת מינהל ששכר, רכיב שלו או תוספת לו, יחושבו בהצמדה לשינויים במדד המחירים לצרכן או במדד אחר שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מדי חודש, תהיה ההצמדה בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 כשיעור של שני-שלישים.

(ד) נקבע ששכר, רכיב שלו או תוספת לו יחושבו בהצמדה לשינויים בשכר הממוצע, ייעשה החישוב לגביהם, החל בחודש ינואר 1985 —

(1) אם הדבר נקבע בהסכם — כאילו עלה השכר הממוצע בנובמבר 1984 לעומת אוקטובר 1984, ובדצמבר 1984 לעומת נובמבר 1984, כשני-שלישים מהשיעור שבו עלה למעשה;

(2) אם הדבר נקבע בחיקוק או בהוראת מינהל — כאילו עלה השכר הממוצע מחודש אוקטובר 1984 עד חודש ינואר 1985 כשבע-חשיות מהשיעור שבו עלה למעשה.

(ה) הפחתת השיעורים של שכר, רכיב שכר או תוספת לשכר או של קצבה או רכיב מרכיביה, כאמור בסעיפים קטנים (א) עד (ד), לא תהווה עילה לדרישה לפיצוי כלשהו.

(ו) הוראות סעיף זה עדיפות על כל הוראה אחרת בהסכם, בדין, בפסק-דין או בפסק בוררות.

6. חישוב השכר בעתיד

השכר, כפי שחושב בהתאם להוראות סעיפים 4 ו-5 יהיה, החל בחודש ינואר 1985, הבסיס לחישוב תוספת היוקר או לכל חישוב אחר לצורך קביעת השכר, רכיב שלו, תוספת לו או קצבה המשתנים לפי השינויים בתוספת היוקר, כמטבע חוץ, במדד או בשכר הממוצע, לפי העניין.

7. זיכוי מיוחד

(א) המקבל, לא יאוחר מיום ט' באייר התשמ"ה (30 באפריל 1985), שכר או קצבה בעד החודשים ינואר, פברואר או מרס 1985, יזוכה ב-5% מהמס

"תוספת יוקר" — תוספת המשלמת על-פי הסכם תוספת היוקר הבסיסי, או על-פי חישוב כאמור באותו הסכם, לרבות למי שמשכורתו נקבעת לפי חיקוק או הוראת מינהל והיא כוללת תוספת יוקר על-פי חישוב כאמור.

פ ר ק ג ' : שכר

3. שמירת רמת השכר

(א) בתקופה הקובעת או לגביה לא יוגדלו שיעורי השכר שמעביד משלם לעובדיו ולא ישונו תנאי העבודה, תנאי הפרישה או שיעורי הקצבה שמשלם מעביד לעובדיו, למעט תנאי פרישה או שיעורי קצבה של עובדים הפורשים מעבודה בתקופה הקובעת, והכול לעומת השכר, תנאי העבודה, תנאי הפרישה ושיעורי הקצבה כפי ששולמו לפני תחילת התקופה הקובעת, לפי הסכם, דין, פסק-דין או פסק בוררות: הוראות סעיף קטן זה לא יחולו על הגדלת שכר או על שינוי תנאי עבודה, תנאי פרישה או שיעורי קצבה שלגביהם נעשה הסכם לפני התקופה הקובעת, או שלגביהם ניתן פסק-דין או פסק בוררות לפני התקופה הקובעת.

(ב) הוסכם לפני תחילת התקופה הקובעת כי בתקופה הקובעת ינוהל שפירומתן לכריית הסכם על הגדלת שכר או על שינוי תנאי עבודה או תנאי פרישה, או כי ייכרת הסכם על הגדלת שכר או על שינוי תנאי עבודה או תנאי פרישה, יידחה עד לאחר תום התקופה הקובעת המועד לתשלום כל הגדלה של שכר או לשינוי של תנאי עבודה או תנאי פרישה, שנקבעו בהסכם כאמור והמתייחסים לתקופה שלפני כרייתו.

(ג) הוראות סעיף זה עדיפות, בתקופה הקובעת או לגביה, על כל הוראה אחרת בהסכם, בדין, בפסק-דין או בפסק בוררות.

4. חישוב תוספת יוקר

(א) על אף האמור בסעיף 3, ועל אף האמור בסעיפים 3 ו-4 להסכם תוספת היוקר הבסיסי, ובהתאם לאמור בהסכמים הקיבוציים הכלליים שנחתמו בין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל ביום כ"א בחשוון התשמ"ה (16 בנובמבר 1984) וביום כ"ב בכסליו התשמ"ה (16 בדצמבר 1984), בשכר בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 ישלם כל מי שחייב לשלם תוספת יוקר לכל מי שזכאי לקבלה שני-שלישים מתוספת היוקר שהוא היה זכאי לה בעד כל חודש מהחודשים האמורים על-פי הסכם תוספת היוקר הבסיסי.

(ב) רכיב שכר או תוספת לשכר המשתנים לפי השינויים בתוספת היוקר, יחושב השינוי בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 לפי השיעורים המופחתים של תוספת היוקר כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) הפחתת השיעורים של תוספת היוקר כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) לא תהווה עילה לדרישה לפיצוי כלשהו, למעט כאמור בסעיפים 7 ו-8.

המועסק במפעל שאוצר המדינה משתתף באחזקתו מתקציב משרד העבודה והרווחה, אולם לגבי עובד במשרה מלאה שעבד בחלק של חודש בלבד יחולו הוראות סעיף זה באופן יחסי לתקופת עבודתו.

(ה) הוראות סעיף זה יחולו על מי שהוראות סעיפים 4 או 5 הוחלו לגביהם בחודשים נובמבר ודצמבר 1984.

פ ר ק ד : דיבידנדים

9. דיבידנדים

בתקופה הקובעת לא תשלם חברה חושבת ישראל דיבידנדים בשיעור העולה על השיעור ששולם בתקופה המקבילה בשנת העסקים הקודמת.

פ ר ק ה : מסים

10. הקפאת מסים

(א) השיעורים, הסכומים או הבסיס שעל-פיו מחושבים המסים, ההיטלים, תשלומי החובה והאגרות המשתלמים לאוצר המדינה, לרשות מקומית או לתאגיד שהוקם על-פי דין (להלן — מסים), שמועד תשלומם חל בתקופה הקובעת, לא יעלו, על אף האמור בכל דין, על הסכומים שהיו חייבים בהם אילו מועד תשלומם היה יום ז' בחשוון התשמ"ה (2 בנובמבר 1984); ואולם אם נקבע בחיקוק כי שיעור או סכום מס או בסיס לחישובו יעודכן במועד שחל בתקופה הקובעת, לפי עליית מדרג שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הרי אם המדרג החדש לעניין אותו עדכון הוא המדרג החדש שקדם לחדש נובמבר 1984 — ייעשה העדכון לפי המדרג האמור, ואם הוא המדרג החדש שבתקופה הקובעת — ייעשה העדכון לפי המדרג החדש אוקטובר 1984.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על אלה:

- (1) כסים שעדכונו מפחית את סכום המס;
- (2) אגרה המשולמת בעד שירות המפורט בתקנה 18 לתקנות שעת-חירום (יציבות מחירים במצרכים ובשירותים) (מס' 2), התשמ"ה — 1984, להלן — תקנות יציבות המחירים);
- (3) היטל על-פי חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ, התשמ"ג — 1983;⁷ ואולם לעניין סעיף 2 לחוק האמור לא יראו את יום 17 בנובמבר 1984 ואת יום 17 בדצמבר 1984 כימי שינוי.

(ג) אין בהוראות סעיף קטן (א) כדי לשנות את הסכומים שיש לשלם, בתקופה האמורה בו, על חשבון המסים, לרבות הפרשי הצמדה וריבית, ריבית וקנסות.

(ד) נקבע בחיקוק כי סכום מס או סכום הבסיס שעל-פיו הוא מחושב יעודכן מדי פעם, רשאי שר האוצר, בהתייעצות עם השר הנוגע בדבר, לקבוע את מועדי עדכוןם לאחר תום התקופה הקובעת ואת שיעורי העדכון.

שיש לנכות במקור מאותו שכר או מאותה קצבה, ובלבד שהזיכוי בכל חודש לא יעלה על סכום השווה ל-5% מהמס המגיע בשל סכום התקרה מאת עובד הזכאי לשלוש נקודות זיכוי ורבע; הוראות סעיף קטן זה יחולו על מי שהוראות סעיפים 4 או 5 הוחלו לגביהם בחודשים נובמבר ודצמבר 1984, ובלבד שסעיף 8 אינו חל עליו.

(כ) שר האוצר יפרסם לגבי כל אחד מהחודשים ינואר, פברואר ומרס 1985 את סכום המס המגיע בשל סכום התקרה מאת עובד הזכאי לשלוש נקודות ורבע זיכוי; הפרסום יהיה לא יאוחר מ-20 בחודש. ולעניין ינואר — תוך עשרים יום מיום קבלת חוק זה בכנסת.

(ג) לעניין חישוב המס שחייב בו לשנת המס 1984, מי שקיבל זיכוי על-פי סעיף קטן (א), יראו את סכום ההזיכוי שקיבל כסכום הזיכוי המגיע לו בשל השכר או הקצבה שקיבל בעד החודשים שבהם קיבל את הזיכוי.

8. סיציר לעובד שהכנסתו פחותה מסף המס

(א) מי ששכרו או קצבתו בשל חודש מלא בכל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 לא עלו על סף המס, ישלם לו המעביד או משלם הקצבה פיצוי כספי לפי הנמוך מבין שני אלה:

(1) סכום שביא את שכרו או קצבתו לסכום סף המס;

(2) סכום השווה לסכום שבו הוקטנו שכרו או קצבתו על-פי סעיפים 4 או 5;

דין הפיצוי האמור כדין הכנסת עבודה לעניין מס ההכנסה שמקבל הפיצוי חייב בו, לרבות לעניין ניכוי במקור, ולא יראוהו כתשלום הכנסת עבודה בידי המעביד או משלם הקצבה לכל עניין אחר; לעניין סעיף קטן זה, "חודש מלא" — כולל ימי היעדרות שבשלם משתלם לעובד שכר.

(ב) מי ששילם פיצוי על-פי סעיף קטן (א) רשאי לקזזו כך: תחילה מהניכויים במקור שניכה מעובדיו או ממקבלי קצבה, לאחר מכן ממס המעסיקים שהוא חייב בו על-פי חוק מס מעסיקים, התשל"ה — 1975,⁴ ולאחר מכן ממס שכר שהוא חייב בו על-פי חוק מס ערך מוסף, התשל"ו — 1975.⁵

(ג) לא ניתן לקזז בדרך האמורה את מלוא סכום הפיצוי, יגיש מי ששילם את הפיצוי לפקיד השומה דרישה להחזיר, כטופס שקבע הנוציב, ופקיד השומה יחזיר את הסכום האמור תוך שלושים ימים מיום קבלת הדרישה האמורה; לא החזיר פקיד השומה במועד האמור סכום שהיה עליו להחזיר, יהא חייב להחזירו בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כמשמעותם בסעיף 159 לפקודה, שנצברו בתקופה שמים קבלת הדרישה להחזיר עד יום התשלום.

(ד) הוראות סעיף זה לא יחולו לגבי עובד במשרה חלקית, למעט עובד בעל כושר עבודה מוגבל

⁴ ס"ח התשל"ה, עמ' 118.

⁵ ס"ח התשל"ה, עמ' 52.

⁶ ק"ת התשמ"ה, עמ' 370.

⁷ ס"ח התשמ"ג, עמ' 60.

11. היטל איזון

(א) בסעיף זה —

"נישום" — מי שעסקו העיקרי בשנת המס 1983 היה במכירת מצרך או מתן שירות, שבתקנה 18 לתקנות יציבות המחירים נקבע שהתקנות לא יחולו עליהם, ובלבד שהמשיך בעיסוקו גם בשנת המס 1984;

"שנת המס 1984" — לרבות תקופת שומה מיוחדת לשנת המס 1985 המתחילה ביום ה' בתשרי התשמ"ה (1 באוקטובר 1984) או לאחריו.

(ב) נישום יהא חייב בהיטל איזון בשיעור של 4% מסכום המקדמות שהוא חייב בהן לשנת המס 1984 על-פי סעיף 175(א) לפקודה, או מסכום שהיה חייב בו לפי הסעיף האמור אילולא נדרש לשלם מקדמות על-פי סעיף 175(ב) לפקודה.

(ג) ההיטל כאמור בסעיף קטן (ב) ישולם לא יאחר מיום י"ז באדר התשמ"ה (10 במרס 1985).

(ד) לענין השגה וערעור, גבייה, עונשין, ביצוע והוראות כלליות אחרות יחולו הוראות הפקודה על ההיטל לפי סעיף זה כאילו היה מס הכנסה.

(ה) שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להוציא סוגים של נישומים מתחולתו של סעיף זה.

ס ר ק ו' : הוראות כלליות

12. תחולה

(א) תחולתו של חוק זה, למעט סעיף 10, מיום ז' בחשוון התשמ"ה (2 בנובמבר 1984).

(ב) תחולתו של הוראות סעיף 10 מיום ז' בחשוון התשמ"ה (2 בנובמבר 1984) עד יום י"א כשבט התשמ"ה (2 בפברואר 1985) או עד יום פקיעת תוקפן של תקנות יציבות המחירים, ולגבי מסים על מצרכים ושירותים שמחירים הועלה בתקופת תחולתן של התקנות האמורות — עד המועד שבו הועלה המחיר, הכול לפי המוקדם.

13. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו, לרבות תקנות המתייחסות לתקופה שבין תחילת תחולתו של חוק זה לבין פרסומו.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 3

קבוצת המסתייגים וחבר הכנסת ד' דנינו מציעים: בסוף הסעיף יבוא:

"(ד) הוראות סעיף זה וסעיף 4 לא יחולו לגבי עובד שמלאו לו 50 שנה לפני תום התקופה הקובעת".

לסעיף 4

קבוצת המסתייגים מציעה:

בסעיף קטן (א), במקום "שני-שלישים" יבוא "שלושה-רבעים".

בסוף הסעיף יבוא:

"(ד) לצורך חישוב פיצויי פיטורים לעובד שפוטר בתקופה הקובעת, יחושב שכרו כאילו שולמה תוספת יוקר מלאה.

(ה) לצורך חישוב פיצויי פיטורים בתקופה הקובעת יראו כאילו שולמה תוספת יוקר מלאה אף בחודש שמחמת הוראות הסכם קיבוצי כדבר תוספת יוקר היא לא שולמה בו".

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "שני-שלישים" יבוא "90%".

לסעיף 5

שר האוצר מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "בחיקוק או בהוראת מינהל" יבוא "בהסכם, בחיקוק, בהוראת מינהל,

לשם החוק

חברי הכנסת י' צבן, ש' אלוני, מ' בראון, ח' גרוסמן, א' גרנות, מ' ותר, ר' כהן, א' סרטיני, ר' שפיטוב ו' שריד (להלן — קבוצת המסתייגים) מציעים: השם יהיה "חוק לייצוב זמני של המשק, התשמ"ה—1985".

לחלוטין

קבוצת המסתייגים וחבר הכנסת א' ויינשטיין מציעים: השם יהיה "חוק עסקת החבילה, התשמ"ה—1985".

לסעיף 1

קבוצת המסתייגים מציעה:

הסעיף ינוסח כך:

1. מטרת החוק

מטרת חוק זה היא להעניק גושפנקה חוקית לעיקרי ההסכם שנחתם ביום י' בחשוון התשמ"ה (5 בנובמבר 1984) בין הממשלה, ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, הידוע בשם "עסקת החבילה", אשר נועד בעיקרו להבטיח את חלקם של העובדים במאמץ להבראת המשק".

לסעיף 2

קבוצת המסתייגים מציעה:

בהגדרת "סף מס", במקום "שלוש נקודות זיכוי ורבע" יבוא "שלוש נקודות זיכוי וחצי".

חבר הכנסת ד' מגן מציע:

בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "ואולם הסכום שלא שולם ישולם לזכאי לו בערכו המלא בתום התקופה הקובעת".

חבר הכנסת ח' טובי מציע:

בסעיפים (ב) ו-(ג), במקום "שני-שלישים" יבוא "90%".

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

סעיף קטן (ג) — יימחק, והסעיפים הקטנים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

סעיפים קטנים (א) ו-(ג) — יימחקו, והסעיפים הקטנים האחרים ימוספרו לפי זה.

לסעיף 6

קבוצת המסתייגים מציעה:

במקום "תוספת לשכר או קצבה" יבוא "או תוספת לשכר".

לסעיף 7

קבוצת המסתייגים מציעה:

(א) בסעיף קטן (א) המלים "לא יאוחר מיום ט' באייר התשמ"ה (30 באפריל 1985)" — יימחקו.

לחלופין

במקום "ט' באייר התשמ"ה (30 באפריל 1985)" יבוא "כ' באדר ב' התשמ"ו (31 במרס 1986)".

לחלופין

במקום "ט' באייר התשמ"ה (30 באפריל 1985)" יבוא "י"ט בטבת התשמ"ו (31 בדצמבר 1985)".

(ב) בסעיף קטן (א), הביטוי "ב-5%" — יימחק, ואחר "מאותה קצבה" יבוא "כשיעורים אלה:

(1) אם המס השולי החל עליו אינו עולה על 35% — 10%;

(2) אם המס השולי החל עליו הוא 45% או 50% — 7%;

(3) אם המס השולי החל עליו הוא 60% — 5%;

(4) אם המס השולי החל עליו הוא 66% — 3%;

ובמקום המלים "סכום התקרה מאת עובד הזכאי לשלוש נקודות זיכוי ורבע" יבוא "הסכום המתואם של תקרת ההכנסה האמורה בסעיף 121(א)(3) לפקודה".

לחלופין

קבוצת המסתייגים מציעה את הצעתה ב' דלעיל בשינוי זה:

בחזקת ובתקנות התאגדות של קופת גמל לקצבה או בתקנות של קופת גמל לקצבה".

קבוצת המסתייגים מציעה:

(א) לסעיף קטן (א):

סעיף קטן זה יימחק, והסעיפים הקטנים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

לחלופין 1

במקום הסיפא המתחיל במלים "יחושב השינוי" יבוא "וסכום הקצבה עולה על סכום השכר הממוצע כמשמעותו לפי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח-1968 (להלן — השכר הממוצע), יחושב השינוי בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 לפי השיעור המלא של תוספת היוקר בהפחתה של 10% ממנה".

לחלופין 2

ההצעה לחלופין 1 בשינוי זה:

במקום "10%" יבוא "20%".

לחלופין 3

ההצעה לחלופין 1 בשינוי זה:

במקום "10%" יבוא "25%".

(ב) בסעיף קטן (ב), במקום "שני-שלישים" יבוא "שלושה-רבעים".

(ג) לסעיף קטן (ג) — סעיף זה יימחק, והסעיפים הקטנים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

לחלופין 1

במקום הסיפא המתחיל במלים "תהיה ההצמדה" יבוא "תהיה ההצמדה בעד כל אחד מהחודשים נובמבר ודצמבר 1984 בשיעור של 90%".

לחלופין 2

ההצעה לחלופין 1 בשינוי זה:

במקום "90%" יבוא "80%".

לחלופין 3

ההצעה לחלופין 1 בשינוי זה:

במקום "90%" יבוא "70%".

לחלופין 4

ההצעה לחלופין 1 בשינוי זה:

במקום "90%" יבוא "70%".

(ב) בסוף הסעיף יבוא:

"(ז) הוראות סעיף זה יחולו, בשינויים המחייבים על חשלומי קצבה שמשלמת קופת תגמולים שאינה קופת גמל לקצבה".

קבוצת המסתייגים מציעה:

בסעיף קטן (א), ברישא, במקום "על סף המס" יבוא "על תקרת ההכנסה שהמס עליו הוא 20% לפי סעיף 121(ב) לפקודה", ובפסקה (1), במקום "סף המס" יבוא "תקרת ההכנסה האמורה".

לחלופין

קבוצת המסתייגים מציעה:

בסעיף קטן (א), ברישא, במקום "על סף המס" יבוא "על שכר המינימום המובטח לפי הסכם קיבוצי כללי בדבר הכנסת מינימום, אשר צו הרחבה לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, מחיל אותו לאותו חודש", ובפסקה (1), במקום "סף המס" יבוא "הכנסת המינימום האמורה".

קבוצת המסתייגים וח"כ זיגור מציעים:

בסוף הסעיף יבוא:

"(ה) הקיזוז שלפי סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) לא יותר אלא

- (1) למי שמשלם לכל עובד מעובדיו שכר שאינו פחות משכר המינימום המובטח לפי הסכם קיבוצי כללי בדבר הכנסת מינימום, אשר צו הרחבה לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, מחיל אותו לאותו חודש;
- (2) לגבי סכומים שמעל שכר המינימום האמור".

לחלופין

קבוצת המסתייגים מציעה:

סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יימחקו, וסעיף קטן (ד) יסומן (ב).

קבוצת המסתייגים מציעה:

בסעיף קטן (ד), המלים "המועסק במפעל שאוצר המדינה משתתף באחזקתו מחקציב משרד העבודה והרווחה" — יימחקו.

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

בסעיף קטן (א), ברישא, המלים "או קצבתו", "או משלם הקצבה" — יימחקו, ובפסקה (1), המלים "או קצבתו" — יימחקו.

בסעיף קטן (ב), המלים "או ממקבלי קצבה" — יימחקו.

לסעיף 9

קבוצת המסתייגים מציעה:

במקום "בתקופה הקובעת" יבוא "מתחילת התקופה הקובעת ועד סוף שנת המס 1985".

לחלופין

קבוצת המסתייגים מציעה:

למחוק את הסעיף.

במקום פסקאות (1) עד (4) יבוא:

"(1) אם המס השולי החל עליו אינו עולה על 45% — 10%;

(2) אם המס השולי החל עליו עולה על 45% — 5%;

לחלופין

קבוצת המסתייגים מציעה את הצעתה ב' דלעיל בשינוי זה:

במקום "121(א)(3)" יבוא "121(א)(2)".

לחלופין

קבוצת המסתייגים מציעה:

בסעיף קטן (א), במקום "ב" 5%" יבוא "ב" 7%", ובמקום "ל" 5%" יבוא "ל" 7%".

חבר הכנסת י' זיגור מציע:

הסעיף ינוסח כך:

7. זיכוי מיוחד

מי שהכנסתו פחתה מחמת הוראות חוק זה או מחמת תוצאה אחרת של ההסכם לייצוב המשק בין הממשלה, ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים שנחתם ביום י' בחשוון התשמ"ה (5 בנובמבר 1985), יזכה ממס לפי הפקודה בשיעור 0.25% מהכנסתו החייבת בשנת המס 1984".

חבר הכנסת א' ויינשטיין מציע:

בסוף הסעיף יבוא:

"(ד) הנותן תמורה ליחיד שממנה עליו לנכות, מכוח צו לפי סעיף 164 לפקודה, מס במקור, יהיה הניכוי, בחודשים פברואר, מרס ואפריל 1985, נמוך ב" 3% לעומת השיעור כאחוזים שהוא חייב לנכותו לפי דין".

חבר הכנסת ח' טובי מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "5%" יבוא "7%".

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

בסעיף קטן (א), המלים "או קצבה", "או מאותה קצבה" — יימחקו.

בסעיף קטן (ג), המלים "או הקצבה" — יימחקו.

לסעיף 8

חבר הכנסת ח' רמון וקבוצת המסתייגים מציעים:

בסעיף קטן (א), ברישא, המלים "או קצבתו" — יימחקו, אחרי "על סף המס" יבוא "או שקצבתו בשל חודש כאמור לא עלה על סכום השכר הממוצע כמשמעותו לפי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח-1968", ובפסקה (1), אחרי "לסכום סף המס" יבוא "או לסכום השכר הממוצע כאמור, לפי העניין".

לסעיף 10

קבוצת המסתייגים מציעה:

בסוף סעיף קטן (ד) יבוא "קביעה לפי סעיף קטן זה לא יהיה בה כדי להעלות סכום מעל מה שהיה מחושב אילולא הוראות חוק זה; לענין הוראת חיקוק הקובעת שערכון טעון הודעה, התייעצות, הסכמה או אישור, דין ערכון מכוח סעיף קטן זה כדין ערכון שנעשה במועדו הקבוע בחיקוק".

לסעיף 11

חבר הכנסת ד' חיוך מציע:

בסעיף קטן (ה), במקום "רשאי", באישור ועדת הכספים של הכנסת, להוציא" יבוא "יוציא, לפי המלצת ועדת הכספים של הכנסת".

לסעיף 12

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "מיום" בחשון התשמ"ה (2 בנובמבר 1984) יבוא "מיום קבלתו בכנסת".

לסעיף 13

קבוצת המסתייגים מציעה:

(א) במקום "שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא

רשאי" יבוא "שר האוצר ושר העבודה והרווחה ממונים על ביצוע חוק זה והם רשאים".

(ב) בסוף הסעיף יבוא "תקנות כאמור יותקנו לאחר התייעצות עם ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל ולשכת התיאום של האירגונים הכלכליים".

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

במקום "תחילת תחולתו" יבוא "תחילתו", ובסוף הסעיף יבוא "ובאישור ועדת הכספים של הכנסת".

אחרי סעיף 13

קבוצת המסתייגים מציעה:

אחרי סעיף 13 יבוא:

"14. שמירת הסכם

חוק זה לא יגרע מתוקפו של הסכם המסגרת בין המעסיקים בשירות הציבורי לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל מיום כ"ד בסיוון התשמ"ד (24 ביוני 1984).

15. שמירת שכר וקצבה

נוכה סכום משכרו או מקצבתו של אדם, והוראה בהצעת חוק זה שנועדה לתת תוקף לאותו ניכוי לא נתקבלה בחוק זה, יוחזר הסכום לזכאי לו בצירוף הפרשי הצמדה וריבית עד יום תשלומם בפועל".

ג. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא היערכות למניעת סיכונים רבתיים בישראל

מנהלת השירות לבריאות הציבור ר"ר עלמה אבני אמרה בוועדה, כי בארץ קיים מפעל אחד בלבד המייצר מתיל-איווציאנט כתוצר לוואי בתהליך הייצור, שמיד עם ייצורו הוא הופך למוצר אחר, וכי "בהשוואה למדינות מתקדמות לרבות ארה"ב, המצב שלנו כאשר לחומרים הרעילים הוא לגמרי לא רע מבחינת הידע והטיפול".

הפרופסור איתמר וולנר, היועץ לחומרים רעילים בשירות לאיכות הסביבה, טען לעומתה, כי בארץ "קיימים מפעלים מספר המייצרים מתיל-איווציאנט. עצוב הדבר שאנו צריכים לקבל מידע על המתרחש במפעלים שלנו משלטונות חוץ. המצב בתחום החומרים הרעילים הוא כפירוש לא טוב".

דברים אלה מבליטים את חסרוננו של גוף יחיד, או גורם מתאם, היכול לתת לוועדה של הכנסת נתונים ותשובה ברורה וחד-משמעית כאשר לטיפול בחומרים הרעילים, ייצורם ואחסונם.

תשעה משרדים ממשלתיים, חוץ מרשויות מקומיות, מטפלים בנושא החומרים הרעילים: משרד הבריאות, משרד הביטחון, משרד החקלאות, משרד המשטרה, משרד העבודה, משרד הפנים, משרד ראש הממשלה, משרד התחבורה ומשרד התעשייה והמסחר. לכל אחד משרדים אלה תחום אחריות מוגבל ומוגדר בחוק, והם פועלים כל אחד בנפרד בלא תיאום ביניהם ובלא יד אחת שתכוון את פעילותם. על רקע מציאות זו, קיבלה הוועדה בישיבתה ביום 12 בנובמבר 1984 החלטת ביניים, ובה היא קראה למשרדים ולרשויות השונים המופקדים על נושא איכות הסביבה, לתאם ביניהם את הפעולות לקיום

הכנסת החליטה בישיבתה ביום ג' בטבת התשמ"ה, 31 בדצמבר 1984, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום האמורה של חברי הכנסת יאיר צבן מתתיהו פלד, יצחק זינגר ואמנון לין.

ועדת הכנסת החליטה בישיבתה ביום ח' בטבת התשמ"ה, 11 בינואר 1985, להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

ההצעה האמורה שולבה עם שתי הצעות באותו נושא שהועלו קודם לכן בוועדה ביוזמתם של חברי הכנסת דב שילנסקי ועדנה סולודר: האחת בנושא החומרים הרעילים והשפעתם על זיהום האוויר והסביבה, והשנייה בנושא אוזר אשדוד ואיכות הסביבה.

הוועדה קיימה 4 ישיבות לדיון בנושאים האמורים ובהן השתתפו נציגים של משרדי הממשלה, הפנים, הבריאות, רשות שמורות הטבע, מרכז השלטון המקומי, עיריית אשדוד וראש המועצה האזורית חבל-יבנה.

רקע הדיון ועיקריו

האסונות הטרגיים כהודו ובמקסיקו והדלקות שפרצו בשלושה מחסנים לחומרי הדברה בהרצלייה, כבארי-שבט ובקלנסואה מיקרו את תשומת הלב לצורך להיערך לטפל באירועים מסוג זה.

הוועדה שמעה מידע סותר והערכות מנוגדות מפי נציגי משרד הפנים ומשרד הבריאות כאשר לנושא הגזים והחומרים הרעילים.

בנושא זה קיבלה הוועדה בישיבתה ב־1 בינואר 1985 החלטה, ובה הביעה תרעומת על אי-קיומה של החלטה של הוועדה מיום 20 בפברואר 1984. הקודמת לאוצר להקצות המשאבים הדרושים לרכישת מתקנים לנטרול פסולת רעילה.

על-פי נתונים של חברת "מבני תעשייה", הצטברו עד כה כ־30,000 טונות של פסולת רעילה במפעלי תעשייה בארץ, ורק כמות קטנה הועברה עד כה לאחסון ברמת-חובב.

נושא האכיפה של הובלת רעלים וחומרי הדברה נמצא בתחום טיפולה של המשטרה. כאוקטובר 84 נכנסו לתוקפן תקנות משרד התחבורה המטפלות בחלק מנושא השינוע. לדברי סמנכ"ל רשות שמורות הטבע עד דן פרי, תקנות אלה לא מבוצעות.

סקר שנערך ב־1975 קובע, כי מדי שנה משנעים ככבישי הארץ כ־350,000 טונות חומרים מסוכנים (ד"ר א' מרינוב, הכימספירה, דצמבר 1984).

לאחר ששמעה הוועדה את דברי המשתתפים, היא קיבלה את המסקנות האלה:

1. הוועדה קובעת כי ההתפתחות של התעשייה הכימית בארץ: מקומם של מפעלים המייצרים חומרים רעילים וחומרי הדברה בתוך אזורי אוכלוסייה צפופים או כסמון להם; הדלקות שפרצו לאחרונה במחסני הדברה במקומות שונים בארץ, שהפנו את תשומת הלב לעובדה שמדינת ישראל אינה ערוכה כראוי לטפל באירועים מסוג זה; חוסר התיאום בין המשרדים המטפלים בנושא החומרים הרעילים; והעדר כלים משפטיים לטיפול בחומרים מסוכנים — כל אלה מחייבים היערכות מיידית והסדרי חקיקה למניעתם בעוד מועד של אסונות במפעלים ובאזורי המגורים שמסביבם.

2. הוועדה קובעת כי על הממשלה לרוץ ולהחליט בהקדם על קביעת שד אחראי לתיאום בין המשרדים המטפלים בנושא החומרים הרעילים, אשר יעמוד כראש ועדת שרים שתורכב מהשרים הנוגעים בדבר.

3. הוועדה ממליצה להקים ועדת מומחים בין-משרדית, אשר תפעיל יחידת מטה מאנשי מקצוע, שתפקידה יהיה להכין את החומר המקצועי בתחומים השונים של נושא החומרים הרעילים — התארגנות מינהלית, חקיקה, פיקוח וכו'. יחידת המטה תהווה את השלד של מטה החירום שיש להקים בכל מקרה של אסון ותאונות.

4. הוועדה קובעת כי ועדת המענה של הכנסת לענייני איכות הסביבה תלווה את יחידת המטה בעבודתה ותקיים מעקב אחר פעולתה.

5. הוועדה ממליצה להקים קרן למימון הטיפול בחומרים מסוכנים, שהכנסותיה יבואו מהיטל על ייצור של חומרים רעילים.

6. הוועדה קובעת כי יש להקים בהקדם את המתקנים לנטרול פסולת רעילה ולטיפול בה באזור רמת-חובב.

הוועדה רשמה לפנייה כי כפגישת הוועדה הבין-משרדית לענייני האתר ביום 7 בינואר 1985 נתנו נציגי האוצר את הסכמתם להעמדת הסכום הדרוש להשקעות במתקנים התעשייתיים.

איכות הסביבה ולטיפול. בלא תיאום כזה, נאמר בהחלטה, לא ניתן להפעיל בצורה נאותה את הסמכויות המוקנות למשרדים השונים מכוח החוק, ולא ניתן להתגבר על הכעיות הממתנות לפתרון בתחום איכות הסביבה.

מן המסמך שהועבר ליועץ המשפטי של הוועדה מר צבי ענבר על-ידי עורכת-דין רות רוטנברג מהשירות לשמירת איכות הסביבה במשרד הפנים, עולה כי הטיפול בחומרים הרעילים נעשה על-פי מספר רב של חוקים (15 חוקים, 14 תקנות, 5 צווים ו-4 פקודות).

חוקים אלה, לדברי גב' רוטנברג, לוקים בחסר, בעיקר בנושאים של סילוק פסולת רעילה וטיפול במקרה חירום.

מנהל השירות לשמירת איכות הסביבה, אמר כי לחלק מהנושאים הסביבתיים יש ביטוי הולם בחקיקה, ואילו אחרים אינם מכוסים כלל, כמו הנושא של חומרים רעילים, אשר "למרות ניסיונות חוזרים ונשנים לא הצלחנו לתת לו המסגרת החוקית המתאימה, ואני רואה בו בהחלט הכביה מס' 1 של ישראל היום". הוא הוסיף כי המונח "פסולת רעילה" אינו מופיע כלל בחקיקה הישראלית.

חוק רישוי עסקים, המשמש מכנה משותף למרבית הגורמים המטפלים בנושא החומרים הרעילים, אינו עונה על כל הבעיות ואינו יעיל באשר לפיקוח על המפעלים. משרד הפנים מגבש כיום, לדברי המושג המנכ"ל מר יעקב מרקוביץ, הצעה לתיקון החוק, שתאפשר הרחבת הדרגות בתחום הביטחון והבטיחות במפעלים, אולם, גם במתכונתו הנוכחית של החוק אין הרשויות המקומיות מקפידות על קיום הוראותיו. רשויות מקומיות נותנות רשיון למפעלים לחומרים מסוכנים לפעול בתחומן מבלי לקבל את אישור המשרד הנוגע בדבר. בהקשר זה אמר נציג משרד העבודה והרווחה, מר א' כחלון: "לגבי חומרים מסוכנים, יש כתוב רישוי עסקים דרישה שמשרד העבודה יאשר. לצערי, לא אחת אני נתקל בתופעה, שמפעל קיבל אישור מהרשות המקומית מבלי שאישור זה עבר דרך משרד העבודה. במחסן עמיר, למשל, ביקרנו מספר פעמים. אישור מטעמנו לא היה, ותלונות לא יכולנו להגיש".

מר מרקוביץ אמר, כי במפעלים תעשייתיים בעולם חייב להיות כיום "תיק מפעל", שיש כתוכו פירוט של סוגי החומרים המצויים במפעל — ובאילו כמות, תוכנית חירום, ציוד מיוחד ונהלים להזעקת כוחות במקרה אסון. לא נמסר לוועדה אם במפעלים תעשייתיים, המהווים סיכון בטיחותי לסביבה ולציבור, קיימים תיקים כאלה.

ד"ר א' רבינוביץ מרשות שמורות הטבע אמרה, כי צריך להתייחס לא רק לבעיית האחסון של חומרים רעילים אלא גם לשימוש בהם.

סמנכ"ל רשות שמורות הטבע כתב בתזכיר שהוגש לוועדה, כי באזורי יהודה, שומרון ועזה אין חוקף לפקודת הרוקחים ולפקודה להגנת הצומח, ועל כן אי-אפשר לפקח על תנועת חומרים רעילים. בתזכיר נמסר, כי פקחי הרשות מפקחים על כ־2,000 מחסני רעלים המשמשים את החקלאות. החקלאים משתמשים בכ־760 תכשירי הדברה, ובסך הכול כרכבות טונות של חומרים מסוכנים.

אשר להקמת מערכת הנטרול ברמת-חובב, נמסר לוועדה כי בישיבה, שנתיימה ב־7 בינואר 1985, של המנכ"לים במשרד התעשייה, משרד הפנים, משרד הבריאות ושל סגן הממונה על התקציבים באוצר, נתנו נציגי האוצר את הסכמתם להעמיד את הסכום הדרוש להשקעות במתקנים.

9. הובא לידיעת הוועדה כי חומרי הדברה האסורים בשימוש מוכרזים ככמויות גדולות מאזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה. כדי למנוע הברחות של חומרי הדברה אסורים בשימוש וכדי להבטיח שימוש נכון ובטוח בחומרים אלה, הוועדה פונה לשר הביטחון לשקול אפשרות של התאמת החקיקה ביהודה ושומרון בנושא האמור לזו הקיימת במדינה.

7. הוועדה תובעת מהמשטרה לאכוף את חקנות התעבורה לשינוע חומרים רעילים, חומרי הדברה ופסולת רעילה.

8. הוועדה קובעת כי יש להגביר המודעות בקרב הציבור לאפשרות של אסונות טכנולוגיים ולהדריכו כיצד לנהוג בעת אסון.

ד. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא חידוש הפעלת הקרן המשותפת בין משרדי החינוך והשיכון

במגזר הדרוזי, שבאמצעותה החל תהליך של סגירת הפערים בין שני המגזרים לגבי נושא זה.

2. הוועדה פונה למשרד האוצר להפשיר לאלתר את כספי הקרן המיועדים לבנייה לקראת שנת הלימודים התשמ"ה.

3. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך והתרבות וממשרד השיכון והבינוי להמשיך להחזיק את הקרן במשותף ולהתאימה לתוכניות הקיימות לסגירת הפערים כמה שנוגע למבני חינוך בישובי העדה הדרוזית.

4. הוועדה מפנה את תשומת לב שלושת המשרדים המעורבים בדבר כי יש לעשות מאמץ מיוחד כדי להדביק את החסר במבני חינוך ברמת-הגולן.

5. הוועדה מציינת בפני משרד החינוך והתרבות כי קיים מחסור חמור במבנים לצורכי החינוך המשלים והספורט, ספריות וחדרי ספת במגזר הדרוזי.

6. ועדת החינוך הקימה צוות בראשות יושב-ראש הוועדה ובעל ההצעה. הצוות יקים פגישות עם שלושת השרים הנוגעים בדבר כדי לזרז את הפעלת הקרן למטרות בניית מבני חינוך.

הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן מליאת הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות ומשר הבינוי והשיכון לזרז לה תוך שישה חודשים על התקדמותם בכיועון.

מליאת הכנסת העבירה ביום ג' בכסליו התשמ"ה, 27 בנובמבר 1984, לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת אמל נסראלדין בנושא האמור.

הוועדה שמעה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות, משרד השיכון והבינוי, ראשי מועצות דרוזיות מהגליל, מהכרמל ומהגולן ואנשי חינוך מהמגזר הדרוזי.

הוועדה למדה לדעת כי בשנת 1975 הוקמה קרן משותפת למשרד החינוך והתרבות ומשרד השיכון שאמורה היתה לפתור את בעיית המחסור במבני חינוך במגזר הדרוזי. הקרן הקימה עד שנת 1984 350 כיתות ו-111 אולמי ספורט בשטח כולל של קרוב ל-50,000 מ"ר, ובעלות כוללת של כ-27 מיליון דולר.

כן למדה הוועדה כי בשנת 1984 חוקצבו משאבי הקרן מתקציב משרד הבינוי והשיכון ואילו קודם לכן הועברו אליהם כספים מתקציבי משרד החינוך והתרבות. בשנה זו הוקפאה הקרן לחלוטין, ומתוך 60 כיתות שהיו מיועדות להתחלת בנייה נמצאות עתה רק שלוש בתהליך הקמה.

הוועדה למדה לדעת כי בסך הכול חסרים במגזר הדרוזי 150 חדרי כיתות ועוד 96 חדרים ברמת-הגולן.

להלן המלצות הוועדה:

1. הוועדה מכרכת על יוזמת הממשלה להקים את הקרן לבנייה